

ב"ה (א) כי יהיה ריב. כי רמז"ב ע"ד קבלת רבותיו שהמלקות הוא צחיצי הללוין. מה ענין
 לו בהריב אשר צין שני האנשים, האוכל נבלה צציתו לוקה, וכן הזרע שדחו או
 כרמו כלאים, והצא על אחת מהנשים האסורות בלאו, וכל שאר הללוין, ועוד מה טעם והלדיקו
 את הלדיק, לפיכך דרשונו צעדים זומנין, יאמר הכתוב כי כאשר יהיה ריב צין שני אנשים ונגשו
 אל המשפט ושפטום עפ"י שנים עדים כאשר נלטו, ואח"כ ילדיקו את הלדיק והרשיעו את הרשע
 שלא כמשפט הראשון, והיה אם צן הכות הרשע שלא נוכל לקיים צו ועשייתה לו כאשר זמם
 לעשות לחמיו, והיה זה כגון שהעידו עליו שהוא צן גרושה או עבד ומוחר או שהעידו עליו שעבר
 על אחד מהללוין ילקה ארבעים. ויחכן שיהיה ריב צין אנשים וילקה כגון שחבל צו צמחום משהו
 פרוטה או שקלל חברו בשם או שמשכן אוחו צדברים ששועין בהם אוכל נפש וכיוצא בהם, ודבר
 הכתוב צוהו כי בעל הריב יגישנו לז"ד ועל ידיו ילקה. עכ"ל. ולדעתי יראה הדבר צדור שאין
 דעת רז"ל לומר דכל הפרשה צעדים זומנין לצד משחתי, דהא לא קראוהו רק רמו צעלמא, כאמרם
 (מכות ז') רמו לעזי מה"ת מנין דחתיב והלדיקו וגו', ועוד רחי' ממה דמקשינן (מכות ה' ע"ב)
 חייצי גלות מנין, שכ' רשי' ללא נפקא ל' מגו"ס רשע רשע? דהתם לא נפקא חלף שסדון חייצי
 מלקות, דכי כתיב אם צן הכות הרשע צדוק כתיב. יעו"ס. אע"ג דנהדיא חמרי' בתלמודא דאם
 צן הכות הרשע צעדים זומנין כתיב, מ"מ משהו דפשטי' דקרא לא משמע הכי, ולא קאמר תלמודא
 רק רמו לעדים זומנין שלוקין, אפשר למדחא הדיא כללא, ויחסי ל' טפי לחמיי רומא לרומא,
 כמזואר צדרי הריב"ז"א שם. ע"ש. ועוד מדאמר' צבולא תלמודא דומי' ללאו דחסימה (מכות י"ג.
 פסחים מ"א) לחייב מלקות על הללוין שיש צו מעשה דוקא ושאינו ניתק לעשה, וא"כ פרשה זו
 כוללת כל הללוין שבתורה שיש בהן מלקות, וא"כ חתיבה רמז"ב צמקומה מה ענין לכל הללוין
 צלישנא דקרא. כי יהיה ריב צין האנשים. ומה שהמליא הרמז"ב ריב בלאו שיש צו מלקות צבול
 צמקלל וצממשכן, הוא דוחק גדול שהניחה התורה את רוב הללוין ולא מדבר רק מענינים פרטים
 אלה, (ומלחתי להרצ צפני יהושע (מכות ז') שהשיב ג"כ על דעת הרמז"ב צזה). וצמחתי אין כאן
 חמיי', כי אין לשון ריב הונח על המחלוקת המגונה שהוא מלוי צנשי' וציושצי קרנות, הנוסד על
 מלשינות ומאורעות של מה צכך שהוצא מלך ללד, או על המחלוקות הנעשה צמורות צזעק אף
 צין הבריצי', עד שיפגעו זה צוה צמחפות ואלות ודצרי גדופים שהתולדה מהם היא ההכאה, או
 על מין משלוקת שהמכוון צו לנער את חברו ולהקיעו, כי על מין מחלוקת כאלה המגונות הונח
 שם קטט, מלה, מדון, אכל ענין הריב לא הונח רק, על מין מחלוקת הנוסדת על ענין אשר יגיע
 ממנו חועלת ושכר עובד לעתחלקים ענמם או לזולתו, כגון שירצו צצביל שדה צית ושאר חספי,
 זה אומר שלי הוא זה אומר שלי הוא, או שיתעלמו צנושא עיוניי אם דצב מלוי צו מוסר דעשה,
 זה אומר כך היא האמת וכך הוא הישר, והשני אומר לא כי, על אלה העניני' וכיוצא בהם כל
 שיהיה נוסח המחלוקת דצב שיוצא ממנו חועלת ומתקן עולם אם הישרה נפשית יפול עליהם

עם ריב (טרייט), הם מין מתלווה בלתי מוגנה בעמנו אבל הוא ראוי להיות, שאסורו צדיק
 ממונה הוחר לחדם להעמיד איש אל ממונו צפני הטורפים, וכס"ב שמונה עליו להגן על האמת
 והיושר שלא יבטלו, אלא שגריד שיהיה מנמלם בדבר שלא יהיה תקנתו קלקלתו, ר"ל שלא ילא מתוך
 התקון שהוא עשה רואה להקן קלקול השקול יותר מן התקון, שלא יעבד דבר ריב אשר לו עם
 מצרו כעם ונקמה ונחלות וכיוצא מן החולדות הכבישות הנמשכות מן העבד הכבשה, אשר הסכם
 ריב ריב חם ריעך וכוך אשר אל חבל, אבל בזולת זה הכה הריב דבר שיש בו טורף עולם, ורעם
 ריב שמי אחיות רב לשון רבנות (מייסטערשאפט), כי ענין המריבה הוא לשון רבנות והמריבות,
 שכל אחד מן המריבים רואה לנלם את מצרו ולהיות רב ופליט עליו או על הנושא שהוא שהם
 מריבים עליו (מייסטער שפיעלטן) הן שיהיה הנושא שהוא דבר חפץ, כמו ויריבו רועי גר עם
 רועי יחסי, שהיו מריבים על עסקי הצאר, כל א' היה רואה להיות בעליו של הצאר, והן שיהיה
 הנושא דבר עיוני ומשפטי שכל אחד רואה לזוזק דעמו ולנלם דעת מצרו ותהיה עייב דעמו מושלת
 על דעת חניו, כגון דברי ריבות בשעריד (דברים י"ז), שיהיה זה אופר זה ממיר זה ממייב
 חם פוער, ולמי עשני לדי המריבים כל אחד ממשדל להתרברב יפול על ענינם לשון מריבה ולומר
 שהם מריבים זה על זה (ע' רש"י וצמ"ט במשפטים לא חענה על ריב), הכה עש"י הדברים האלה
 גם העדים המתרים בשים הרובה לעזור על אחד מהאיכורי לאוין שצוורה, שיעטרו אל האמת
 והישר היסך דעת האיש הרואה לילך בדרכ השקר והעקום, נקרא מריב', וספיר אשר קרא כי יהיה
 ריב זין אכסים על הרובה לעזור על אחד מהאיכורי שצוורה, לכן אשר אחריו ונעמו אל המשפט
 (בסם המוספט ולא אל המוספים שסם החואר) להורות על הגמול והעונם הראוי לעובר עברה
 (גפריארכערע שטיאלט), בענין לעשות כסם משפט (תהלים קמ"ט) וקרצתי אליהם למשפט (מלאכי
 ג') [ואונקלם הסליף המוספט צחאר וחרנס דייניאל], אמנם עדים זוממין הוקיין מלאו רבותיו
 לו רמו מיתורא דליפנא בלבו, והוא מן והלריקו את הלריק, הכה המקרא מנואר לדעם רבותיו
 בלא דמק: (ב) והפילו השופט. לא עומד ולא יושב אלא מוסה (רש"י מרבותיו) כלומר כפיסת
 קומה לבד (בגעיניט) והפילו כמו ויפול מעל המרכבה לקראחו (מ"ב ה') ותפל מעל הגמל (מי
 טרה כ"ד ט"ז) לתרגומם ואחרכין לשון המ' והשפלת קומה לבד כמיש רש"י ומזין סם,
 ומן החימה שאונקלם חרגם כאן וירמיי', ויחר מכוון תיביע וירעניני: כדי רשעתו. מלשון זה
 משמע כי משפר המכות יחשב לפי גדול הטעם וקטנו ויש עון קל שאין מלקין אותו כ"ל מעט
 ובעון חמור יותר, רק לא יוסף על ארבעים, ובאמת זה אינו לפי האקובל. דלעולם מלקין אותו
 צבור כפי אומד הנקיים כמו או חולשתו, ואין הצדל זין הטעם קל לממור, וכבר הפיר פ"ז
 הראב"ע וכן הרלב"ג. ור"ל כי אין מ' מלת כדי כאן כמו כדי גאולתו (ויקרא כ"ה) שהוא למחר
 השיעור בערך האיכות והכמות (געטו, הינלנגליך), וכמ"ס רז"ל סם כדי גאולתו מלאן שאין גואל
 למלאין, אבל מ' מלת כדי כאן כדרך שמשמטין צו רבותיו הרבה, קראו לדבר שסבטו מנוגל
 צסם כד (חולין ט"ז) ראשו אחד כד, ועל המסובב שצא דבר זה צבנת אשר דרך גררה יאמרו
 כדי נכסה (ע' ערוך), ויאמרו כדרך כלל מלת כדי להוראת הסבה, ולמה אמרו עד סוטה כדי
 להרמיק את האדם מן העברה, ויחכן שסם כדור המונח על דבר עגול המתגלגל על סבטו, כדור
 אל ארץ (ישע"י כ"ב) הוא סם מורכב מן כד, דור, כי דור ענינו גם עגול וסבוב (קרי"ז) כאשר
 חמאל צאולל"סך שרם דור. ומזה מלת כדי רשעתו כאן, מ' לבנת רשעתו, שלא יהיה המכוון נכסה
 לנקום ממנו וכדומה מכוונות גרועות, אבל תהיה הכוונה האמתית להכותו על רשעתו שהרשע
 לעשות נגד ירצו ית' לא זולת, ובאמת לפי המקובל מרז"ל דבעדים זוממין משפטי קרא שלטינו
 (ע' רמב"ן), ביאר מלת כדי כמו צחאר מוקומות, כי מן המצואר (במחני' דמכות ד"ה) שמשלשין
 צמנון ר"ל שמתסבין בעדים זוממים צחלומי ממון כפי מנינס, אבל אין משלשין צמכות, שאם
 הפירו על אחד שהוא חייב מלקות ומנלאו זוממים, כל אחד מהעדים לוקה ארבעים, ואין מחלקין
 המלקות כפי מנין הפדים, ולזה אמרה תורה על כל אחד מהעדים זוממים והכרו כדי רשעתו,
 ולא תהיה ההכאה למלאין, דומה למי' על כדי גאולתו. ועוד ר"ל אמת הוא לרבותיו עונם
 המלקות שזה בכל איכורי שחיונן מלקות, ובכל זה אין לשון כדי רשעתו שאמרה תורה מהגדת
 להם, כי יש ויש גם לרז"ל מי שרשעתו גדולה שילקה יותר ממי שרשעתו קטנה, כגון צעושה מעשה
 אחד לבד ויש צה חיוצי מלקות הרבה, כגון מורס חלם אחד (במכות כ"א) שחייב על"י משוב שמה
 לאוין, ואוכל גיד הכסה צמלצ (פסחים) זה ילקה שלם מאות ושינים עשר הכחות, הכה עז"א תורה
 כדי רשעתו כל אחד ילקה לפי ערך גדול רשעו, וקטנו, וידענו עוד מלשון כדי רשעתו אם עונם
 המלקות אינו די לפי ערך העעשה, כגון שעבד על לאו שחיובה מלקות ובחאו מעשה עלמו הסקד
 גם פיר עיניה, הכה צוה יהיה עונם המלקות פחות מכדי רשעתו, לכן הספירה התורה לומר כדי
 רשעתו

רשעו, לפי ערך רשעו אחר משיבו מלקות ולא פחות מכדי רשעו, וכן אם זנעו' שלו יש צה
מזה שצניו למקום וצין שצניו למצירו, הנה אם ילקה זה לגד לא יושלם לניח-מה שנספר ע"י,
וכיון שפועם המלקות זה יהיה פחות מכדי רשעו לא ילקה כלל ומשלם ואינו לוקה. (ואין להשיב
ע"י מתנהגו דאלו נערוה (ד' ל"ב) דלמרי' צפי' רצחה חורה ע"י לתשלומין, ע"ש. כי באמת אין
במירה מדבריהם (למנין). וראיתי להרמב"ם דפ"י מקנהדרין כמה מלקין את המשוויץ מלקות? כפי
כמו שנאמר כדי רשעו, שלא יוכה אלא כפי כמו (וכ"כ בפרש"י, ס' ע'), והדבר לריך ציבור
להצין צמלות כדי רשעו כפי כמו. ונ"ל לפי המצוה למקלת צעלי השלון שעיקר הוראת רשע
הוא ההחמקות וההחממות לעשות שלא כדת, כמ"ס אונקלוס ויעשילו לעלות ההרה וארשיעו ר"ל
התחזקו והחממו, כטעם עמל שענינו החזק, ומזה בכל אשר יענה ירשיע (פ"א ד') ר"ל יתחזק
ויחמץ שלא כדת, כקם המלכים לקחת ארלות זולתם צמקה כענין. כל דאליס גבר. ומזה לא
יעילו חזרות רשע (משלי י"ד) מיל הנאסף זכנו ועולם יד. הנה לפ"י יהיה טעם כדי רשעו
כפי חזק כחומי ואומץ גופו. ועיי' למס ומטה שם דמולת צמקסר הוא דילמ' לפי כמו, ויצוה
אחר זה. הנה לכל אחד מהדרכים האלה לשון המקרא מצוהר מוקסם לדעת רצותינו. והכתב
והקבלה חואמים יחדיו: במספר. שיהיה שם מי שימנה מוסר המכות כדי שלא יוכיחו, כמו
שדקדק והכהו לפניו, שמהיה ההכאה לפני השופט. שיהיו עיניו צהכאות ההם כדי שלא יעזבו
המלקה אותו חזק שהובל עליו, ככה דקדק שיהיה אחד מונה (לכ"ג), ואם נסרם צמקסר על
הסכום, כמו מוסר ימך אמלא (אלהאבל, זומחה) המקרא סמוס, כי לא פירש חיה כמות הסכום,
ולריכס לפרש סכום המוגבל (צנעטימנעט לאהל), כי סכום ההכאות לריכ' להיות מוגבל' לפי
מה שאומרים כח המוכה, מרבים לצבל כח וממעטים לחלות צבורו. ואין ענין ההגבלה ספר
צלשון מקרא, כי הוא מונן ג"כ צלשון מוסר, כמ"ס צמור צעד מנחתה הסנת השציעית חספרו.
ודע דלכ"ז. צמקסר ארבעי. צמקסר הסמוך לארבעי, או הסוכס את הארבעי, דעקרי' למלת
צמקסר שהיא ס"פ, ואותצ' לתחלת מקרא שאחריו, וזההקפה ראשונה יראה לזרות גדולה, ובאמת
אין זה תימה כ"כ דכונה מקראות מוכרחים אלו לוותר כן (כצד"א ס' מ"ג) ואחזו, חוזר גם
לס"פ שלפניו, כמבואר שם (תי"ת ל"ה), וכן שם (ת' ל"ב) ונקלות, חזר גם לס"פ שלפניו כמבואר
שם (ת' ל"ז), וכן (יהושע י"ג ז') וחמי השצט המנשה דכ"ס חוזר גם לתחלת פסוק שאחריו,
ושם (פסוק ג') והעוים, דכ"פ חזר למקרא שלאחריו, כמבואר (סולין ס') וצחוס' שם ד"ה עוים.
וכן (צו"שלת ל"ז י"ג) ותמנע, מחובר גם לפסוק שלפניה, כי תמנע הי' צן אליפו, ושם פילגשו הי'
ג"כ תמנע (ע"ש רש"ם וצפ"י הגר"א לדה"א א' ל"ו). ונ"ל עוד, הא דלמי התקובל מרצותינו,
שלא יוכה המשוויץ מלקות עד שיפער הדיין צהרם המוכה לפי כמו ופניו ומזוה ולזרת גופו, אם
יוכל לצבול העונש המוגבל ל"ט יוכה, ואם לא יוכה כפי שיעור קצלו (ערמב"ם צפ"ה"מ שלו מלה
ע') דבר זה הוא מלומת צלשון צמקסר דלומר קראי כי צרוב דברים הנכפרים והמננים משיגשים
זהם על שני עניינים, על כמות המוסר בכללו, ועל איכות פרטי הנכפרים, והוא צעלמו לשון
ספירה הנאמר (צאיוז י"ד ול"א) לעדי חספרו, וכל לעדי יספור, שאין המכוון צה ספירת כמות
לעדיו כ"א איכות לעדיו אם הם צדרך הראוי וכן לשון ספירה הנאמר צז חזה (מלרע י"א)
וספר לו שצעת ימים, וספרה לה שצעת ימים, שהמכוון צה ספירה כמות הימים וספירת איכות
הימים, אם הם נקיים מוצינה, וזהו ג"כ לשון ספירה צספירת העומר (אמור כ"ג ט"ו כמבואר שם,
ככה צלשון מוסר דקרא דל"ט המכוון צו הכמות והאיכות, וטעם והכזה צמקסר הדיין ירוה להכותו,
צשיעור כמות הכאות לפי איכות המוכה (מיט ערוהאנגער מאלאסעצונג): (ג) ארבעים יבנו,
לרצותינו (מכות כ"ב) אין מלקין אלא ארבעים חסר אחת, הנה אם נאמר אסמכתא צעלמא הוא,
הא דלמרי' צמקסר הסוכס לארבעים, ליסנא דקרא יחא לן, אמנם אם נאמר שהיא דרשה גמורה
(ע' כ"מ רפ"י סנהדרין) וכמ"ס הריטב"א צמדושויו שם למכות, ונ"ל פשיטא דמלתא דהא הלכתא
גמירי ל' דמלקות ארבעי' ספר אחת הן אלא שיש לו רנו צמקרא ור' יהודא לא גמר לה לכן
נקט קרא כפשוטו, ע"כ. וכ"כ צמיתוך (ס"י תקל"ה) ונ"ל: הרמב"ם כ' כמנ"י הם חספרו אחת
מארבעי' לגד לאו דלא חוסיקו, והוא תימ' לפי הגמרא, ע"ש. הנה לריך ציבור לשון המקרא
לפי פשוטו צאופן שיכיים עם המקובל. ונ"ל שאין המונן צמלת יכנו כמו אשר יכה איש את
רעהו, כ"א הוא לשון חסרון וגרעון המורגל צדברי רז"ל מכה לו מן הדמים, ומזה אולי אוכל
נכה צה, שפירש"י אולי אוכל לחסר מהם מעט, וכתיב"ע שם איכול לאזערי. ועמ"ס לעיל צמלת
אך שהוא ג"כ מלשון כניין. ולא נמנעו רז"ל (סנהדרין ק"ח) מלקרות את אשת איש צסם בית
נכהה. ע"ש שנצראה האשה מן הללע שנפתחה ונחסרה מן האדם. ושם ארבעים כהן הוא מוסר
סדורי (דען פיערלינגטען) כמו ויהי צארבעים שנה (דברים א') היו נכונים לשלשת ימים פ"י

ליום השלישי, וכן וקץ שלם שנים (דברים יט) שהוא תחלת שנה שלישית, וכן ותלם עשרה שנה
 מדרו (בראשית י"ד) לרשע צד"ק אין פי שלם עשרה שנה נמשכו ימי המרידה אלא נסנת
 השלם עשרה. וכן כן ארבעים יבנו ירלם הסכאה האחרונה שהיא הארבעים יגרע וימסר מנוט,
 שלא יבא נלקה כ"א ל"ט. ואל יקסה צעניך למה לא אמרה חורה צמירות חפע ותלמים יבנו,
 דא"כ לעולם היינו מלקין ומספר זה, צאין הכלל בין גבר חזק בעל כח, בין שלם הגוף, וצמנת
 לריבים אלו לנדיקת הנקיים בכל אחד ממחריגי מלקות, וחומדין אותו אם הוא חזק או רעה
 כפי המקובל צדינו, לכן בגלה החורה את המספר היחד רב והיא הארבעים, ואמרה הכלה זו
 שהיא הארבעים יבנו יגרע וימסר מנוט, וזהו האופן הרשות נחונה לצ"ד להכותו כפי כח המורה.
 ויש לכאורה הכרעה מלישנא דקרא, שאין המוצן בארבעים יבנו להכות ד' עשיריות שהן
 ארבעים שלמות, דאם כן לא הוי ל"י לקרא לסיים. סן יוסף להכותו על אלה. מלת אלה
 הוא כנוי הרווח לרבים, ולא שייך כ"כ במספר הכולל עשיריות, וה"ל לומר סן יוסף
 להכותו על זה כנוי הרווח ליחיד, כמו זה לי עשרים שנה, זה ארבעים שנה, וכמעט בכל
 המקומות יבא במספר הכולל העשיריות לפון האחדות, כמו ופסים יום ופנת ימים, כל נפש
 הצאה למלרים שצעים, מאה שנה ופנע שנים, ח"ל רוריה צמורס (בראשית ה' ז') ונחבג הלשון
 לומר הנספר בלשון יחיד עם מספר העשיריות והמאות, כי תאמר שהים עשרה שנה, מאה שנה
 ועשרים שנה, לא שנים, וכן שמנה מאות שנה, חפע מאות שנה, אבל לא כן עם מספר האפדים,
 כי זו יבא הנספר בלשון רבים לעולם חמש שנים ופנע שנים עד עשר שנים. ע"כ. ומלאמר
 כן לפון, "על א ל ה" מוכח שאינו מזהיר על הוספת הכלה על ד' העשיריות דהיינו שלא יבא
 מ"א, כ"א מהיר שלא יוסף להכותו מ"ה אמת על המספר הסוכס לארבעים שהם רבים דהיינו
 ל"ט שיהי סכום המלקות ארבעים. ובהכח ארבעים הוא עוצר על כל יוסף. ויש עוד ליישב
 המקרא ע"ד רבותיו ולפרס מלת יבנו הכלה מנוט, ומלקות, והוא שבכמה מקומות מלאנו צמורס
 ללשון יסף העמיד והוא צמקוס מקור עם למ"ד השמות כמו, לא אוסיף עוד ארסס (הופע א'), לא
 אוסיף אהצתס (שס ה'), לא תופי יקראו לך (ישע"י מ"ז) עוד תופיפו סרה (שס א' ה'), לא יוסף יבא בך
 (שס כ"ג), אוסיף אצקטנו (משלי כ"ג), שכל אלה יסורס העתיד כמקור עם למ"ד, ופי לא
 אוסיף לרסס, לא יוסף לבא בך, כמ"ס רש"י ור"ס צ"מ צמקומות אלו, וכן כן יבנו כמו להכותו,
 ופעמו ארבעים להכותו לא יוסף (ע"ד זללל כיכט פֿאַרשטאַהרען פירליג איהן נו שלאגען): מבה
 רבה, תיב"ע מלקות יחיר. עי מכות כ"ג אין לי אלא מכה רבה מכה מועטת ענין. ויש גרקות
 משורות בין הספרי והתלמוד צוה: ונקלה אחיך. פירשוהו לפון ציון ופפלות, כענין וקל צעירי
 דסרה, ולפון הרמז"ס (רפ"ז דפסהדקין) שאם יבא לחלם מכה רבה צודאי ימות. וכן יב"ע הוסיף
 צמרגונו ויסתך. לרעתס יס לבאר ונקלה ענין קלקול צמורה לנרבותיו, וכמו הגנעות התקלקלו
 (ירמ"ה ד') ענין השמחה והוא נאות לפי הענין: (ד' לא תחסום. לרבותיו (צ"ו ד' ל' ז'),
 המכוון צוה צשעת דישה לא תסא חסימה לכן מייב אף צמקמה מצדוף קודס שחכס לדום, וכן
 אס אחד חקמה והסני דס צה אינו לוקה אלא הדס צלצד, ולפי"ז אין לתרגם (כיכט נו שליעסען)
 כפעולה עלמית רק כפעולה סוביית ותרגומו (כיכט פֿערשלאַססען לאססען), וכבר כתבתי ע"ז
 צואת זכר לא תשכרי, ורש"י סכ' יכול יחסמו מצדוף ת"ל לא תמקוס מ"מ, לפון זה לא מלאמי
 לא תתלמוד ולא צמפרי, ואמרו עוד (שס ט"ט) מקשינן תמסס לתמסס ותמסס לתמסס (אדס לתסר
 וסור לאדס) מה תמסס אוכל צמלות אס תמסס אוכל צמלות, ומה תמסס אוכל צמסור אף תמסס
 אוכל צמסור. ונ"ל טעמס צוה כי בכל פועל ועקבל פעולה יצוה מלת את להורות על הפעול,
 כמו גרף אלהי את השמים, אלהי הוא הפועל, והשמים הם מקבלי הפעולה לכן ימוכר אליו
 מלת את, ובהספר מלת את יש צמנת התאחדות והשמות בין הפועל והפעול, כמו ורד יעבד
 לעיר, כי לפעמים יעבד הרב את הלעיר כצומן הבית וצטוב צבותו, ולפעמים יעבד הלעיר את
 הרב כצומניט לאמר המורכב, וכן כן מסר מלת את אשר יורה על הפעול כי הי ראוי לומר
 לא תמקוס את סור, לכן ספיר אמרו רבותיו שצבוונה נמסר סימן הפעול, להורות על התאחדות
 והשמות בין הפועל והפעול שפועל הוא האדס תמסס דומה צוה לפעול הוא הסור הנמסס
 לאכול צמלות, וכן הפעול דומה לפועל שמוצרך צו צמקוס אחר לאכול צמסור כמ"ס כי תצא צכרס
 רעך. וכן מ"ס (מכות כ') לא תקיפו פאת ראשכס, אחד המקיף ואחד הניקוף סיני, כל שהוא לספרון
 מלת את סימן הפעול, כי הי ראוי לומר לא תקיפו את פאת, ומקרונו יורה על השמות הפועל
 והפעול: כי ישבו אחים יחדיו. שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, פרס לאשת אסיו שלא הי
 צבולמו. יחדיו, המיוחדין צמלה, פרס לאסין מן האס (כמ"ס מוספרי ויבמות י"ז). ובתלמוד ירושלמי
 מסיק אשת את שלא הי צבולמו, מדלל כתיב וכן ואז אין לו, דלח הי נשמע שאס יס לו אז
 תחשבנ

תחננו מן יולד בן וזקק לו (ערכניא צמי" עם ציננות, וצרכיז הזהב כאן) ויל לעמ הירושלמי
לפרט לשון כי יצטו אחים להורות מהאחים נשואי נשים הם, לכיון שרובה הכתוב לדבר מהאמת
מש הקדים תמלה שהם נשואי נשים, ולהורות אף שהינם הוא נשוא אשה ונית המלוה עליו ליבם
אף שהוא בזה כמכניס לרה לביתו. (ומצואר בצמרי דקרא משמעו צאמים שכולם נשואי נשים, דיליף
מלשון ומה אחד מהם דגם צאמים מרובים שמתו יכול ליבם את כולם, ע"ש), ומלאכו לשון
ישיבה על נשואי אשה, הוסיפו נשים, וטעם נשים (עזרא י"ד ו"י). ורגיל ברחותינו לומר צענין
נשואי אשה, לא תהו צראה לשבת ילרה, וכן מוסיב יסידים ציתה (תהלים ס"ח) תרגומו מה
זאת יסידאין לצר זוגא כדלא, ומזה אמרו (סנהדרין כ"ב) קשה לוונן קב"ס. וצמכרשני (וישב
קמ"ו א') משכניתי קום ומחרי שבת, ומחריין בייחא, כמד"ל כי זו שבת, בגין דאתחא לגבי צפ
בש איחא בייחא. ומעם כי יצטו אחים, כשהאחים הם נשואי אשה (וועגן צרידער פערטייראספעט
זינד), ומלה יצטו אף שהוא צמנות פעל יתחזר בהיותו עם, כענין ארץ מלטה ולא תשצ (כמ"ט
צאמרי י"ט כ"ב ומה זכר לא תשצב). זיט למרשו גם על פשוטו כעמיד אחים שישאו נשים כפי
סנהג צאמר מקומות כי חלף אש, כי ילכו אששים וכדומה הרבה. ומלה ימדיו אינו מוסב על פעל
יצטו, ואין סודלתו כענין יחד שבטי ישראל שיורה על סבור ואסדות הנסכדים צמקום אחד (ל-
זאממען) (כעצות מד מלוהבי ששם, לומר שאין עיקר מלות יבום רק כשיצטו האחים צמקום אחד
עד שטרע מה אשת המת וטעמה). כי אמנם מלה ימדיו מוסב על אחים, וטעמו התאסדות
האחים צענין אחד (פערראיינט) כמו יחד לצבי ליראה את שונן שטעמו התאסדות כל ילרי הלכ
ומתצבותיו לכונה אשת הים, ואסדות האחים הוא שכם מיוחדים צמלה, זה אינו רק
צאמים מן האב, כי הם יורשים זה את זה. ודך אחים מן אשך לזה לירש צלא זה ומיוחדים
הם צמלה לעולם, והם יורשים זה את זה. ודך אחים מן אשך לזה לירש צלא זה ומיוחדים
ליתם, ואין כל זה צאמי אש, גם צמלה אש לא שכיחא דלאו צת ככסים היא על הרוב (עיי'
רשניא צמי" עם ציננות מ"ט על שני לשונות של רש"י שם), וטעם אחים ימדיו, המתאסדים
צמלה (פערשעראיינטע צרידער). וכתבי"ע אשין מן אצא דמיסדין צאסכתא. ואם נתרנס (וועגן
צרידער לזאממען וואסעגן) כצ צמנת המקלה היולאת מה. ודוגמת נגינת הטעם שצכאן (נצבים
כ"ט י"ט). דצרי האלה הזאת, והואת ע"כ אינו מוסב על דצרי רק על האלה, כן הכא ימדיו
אינו מוסב על יצטו רק על אחים, (עיי' בלשון ראציע (לך לך י"ג ו') לשבת ימדו, ומרו (י"ט ס')
ויפט כל הפס ימדיו, שאינו כמו יחד רק כמו יסיד): (ח) ובן אין לו, אין לתרגם מלה בן
כאן על בן הזכר (זאסן) דהא ציט לו צת ג"כ לא הוה היבום, אצל מלה בן כולל זכר ונקבה,
כמו צעצז חלדי צבים, ולזה פרע הכתוב (ירמיה ס') לאמר ילד לך בן זכר. וככלל צמלה בן גם
הכר (ענקעל), כמו הידעתם את לבן בן נחור (צראשית כ"ט) ולבן היה בן צחאל בן נחור,
ואמר הכתוב על צלצור שהוא בן צוכלנר, והוא בן צור, והראוי לתרגם כאן מלה בן (כאכאממען)
כל זרע הנא אחריו, כמו שנקראו כל הדורות בני ישראל, והוא כולל הבן והבת, ובת הבן, ובת
הבת. ערש"י כאן. ודע לאמרי (יצמות כ"ב) אפי" יש לו בן ממזר פטור מן היבום, ומדאמר קרא ובן
אין לו, עיין עליו פירש"י דהוי מני לונכתא אן לו (בלא י') כמו מלך יצמי, מלך צלעם, ולהכי כתיב
אין ציר"ד למדרש עיין עליו, דאם יש לו בן צעולם פטור; (ומרי" בני (קדוש"ד ל') וילאם
סנה אן כסף, מלה אחר קרא אן (בלא יו"ד) חלא אן (ציר"ד) אחי למדרש אין כסף לאדון זה
צוילאה ומנו אצל יש כסף לאדון אחר צוילאה ומנו, ומלך אינו אצ, דהאז זוכה כסף קדושין;
ותו אמרי' הסם, חרע אין לה, אין לי אלא זרע כשר (דמעכבה מלאכול צמנות) זרע פסול
מנין (דמעכבה ג"כ) ח"ל אין לה עיין עליה (שאם מת צתה והניח אחריו זרע אף הוא מעכבה
עמות' עם. ענין דרשא רבותינו בזה פ"י הערוך צעם ר"ח צעך אן, והשתדל צמי" גם הסמו"ע
צפוי"ע ס' רפ"ו. והסיב ע"ז צמרי"ע פ"צ דיצמות מ"ה, וגם על דצרי החוי"ט השיב שפיר צקול
הרמו עם. אמנם דצרי רש"י בזה יותר צרוים שכתב, מלה אין נגזר וממלה א', שצא לפעמים
גם כשאין השואל תעמיד את הנשאל להשיב על שאלתו, כ"א כמכריז ומתפרסם היות הדבר נעדר
הפער תצורק שאין להסתפק בו, והיא חמיה קיימת שאינה זוקקת לתשובה, כמו ויגוע אדם ואיה
א' צית כד"ב, איא אלהיך אשר עשית לך, כי הנה פעולות אלה האלילים לא היו מניחאות מעולם
ואמר בדרך הסול א' הם ויתפרסם שאין צהם ממש, ומזה האופן אשר יורה עליו מלה אין
צתופסח כר"ן להוראת הספדר המקויים, כמו אין לה ולד, ואיש אין צארץ, שהוא צעלמו הענין
שיהיה הדבר נעדר צמותלם עד שא"ל להביע בו אל איזה נקודה זמנית או מקומית, כי כ"מ או
זמן שאנו קובעין אותו בו, מיד שנתפס אותו שמה לא נמלאנו, ונה"י נשארם תמיד לשואל עליו
א' הוא (בידענרם), ומזה המין אמרו (צמות ס') כי אין כה"י, כי אין כמוני (שם ע'), אין עוד
מלכוד

מלכדו (דברים ז') דומיסי, שהענין בלתי מלאי צדק וזמן ומקום, וכן יכול האין המוחלט על האמתיות הקיימות שהקודם כמנע בכל זמן ובכל מקום, כמו וזו אין משפט מות (דברים י"ב) שהוא דבר אמת קיים לעד ובכל מקום, שאין להורג בצננה משפט מות, וכן אין לנערה סוף מות וכדומה לזה; אולם למעמים יורה ג"כ מלת אין על ההעדר המוחלט, שהי' הדבר נעדר בזמן מיוחד והי' מלאי קודם לכן או אח"כ במקום מיוחד או זכינו או שהוא בלתי מלאי במקום מיוחד, אבל הוא מלאי במקום אחר בכל זמן או בזמן מיוחד ומה המין ההעדר הבלתי מוחלט אחר (בדלתי מ"י) ולחס אין בכל הארץ, שנאותו פעם לא הי' לחס, גם לא הי' פוסק הלחס מתפשט זכינו כי צמלרים הי' לחס, חרע אין לה (ויקרא כ"ג) שאין לה עתה אעפ"י שהי' לה קודם, כי ימות וזן אין לו שאין לו צמעת מיחה אעפ"י שאפשר שהי' לו קודם לכן ומה, כי אין לה אז ואם (אסתר ז') דומיסי, ומה המלוך שירה שם אין למעמים על ההעדר הגמור, ולמעמים על ההעדר המוחלט, ילא לרצותינו לדרוש זה דרשות מוחלטות הכל כפי שמואזוהו נשוא על הענין, אמרו גבי אמה העצמי, ויאלה חסם אין כסף, אין כסף לחדון אבל יש כסף לזכ, שזה האוסן אין מלת אין שולל הכסף ומננה צמולט, וגבי יבם שנאמר עליו ומה וזן אין לה דברו אין לו עיין עליו, שנר"ך שהי' העדר הזרע העדר מוחלט, ודע כי צמלת השאלה הי' הסיף למעמים נ"ן והעלים הי"ד, ויאמר במקום הי' מלת אן לשאלה מקומית, כמו אן הלכחם (ש"א י"ד) עד אן חמולל אלה (איוב ח'), וככה מננו מלת אנה שענינו כמו לאן, ומה קרוב הדבר לומר ששאלת (מאין אחס) היא מורכבת ממלת הי' וממלת אן, ולכ"י צמלת אין המורה על ההעדר לא הי' הפרע זין שנכתב צי"ד לשכתב בלא, י"ד, כי גם אם יאמר אן בלא י"ד הי' המוצן ג"כ שלא ימלא כלל ושישאיר למתפשט אותו שאלת אן הוא, וזהו לזקו דברי ר"ל באתרם לכתב אן כסף כמו מאן בלעם מאן יצמי, שאלת מאן ג"כ פעל בגזר ממלת הי' המורה על ההעדר ומואזוהו אן, אלא ש"מ לרשעה, ומה שאמרו עיין לה, אין הכוונה כאלו נכתב עיין צע"ן, אבל יכלו צום שאין מלת אין מהוראת ההעדר המקיים המזכור לכל עד שלא ינעך למשע הי' איהם איהם זרע חרע זרע, אבל הי' מלת אין מהוראת השאלה והתשובה דבר דעינו שר"ך לעיין ולמשע היעז הי' איהם זרע ומננה, ובמקומים לדברים אלה תראה צמלת הי', שירה על השלימה כמו ולכתיבים הי' שר (משלי ל"א) הי' לזאת אסלת (ירמיה ה'), וירה גם על התשובות הרעיון למשע על דבר, כמו הי' הכל חס"ך. ובמקומות צ"י (בשקדמה דיו"ד) מאין כמון הי', ובכל מלכותם מאין כמון, מאן הוא דיעבד כמון, מאין כמו מאן כלומר מי, וזילמנו אמר דוד לפני הקב"ה ישב עולמן צדקה עניים ועשירים, א"ל ח"כ חסד ואמת מן יגרוהו (תהלים ס"א) כלומר מי ישמור ספר ואמת, ובדרך זה אמרו המפרשים ויקראו שמו מן כי לא ידעו מה הוא, מלת מן הוא תרגומו של מה הוא, ע"ש רש"ם: (ה) לא תהיה, נסתפק למתנינו (יצמות ל"ב ז') פירושה דקרא, אם לא שהי' ללאו אחי' (ז"א אלה ניכט) ותוספין זה קדושין כשאר סיני לזיון, או לא שהי' לא ישי' זה הויה (ז"א קאן ניכט): "אשת המת החוצה וגו', לפי המשע יש כאן כפל לשון, ומלת לאיש זר הוא ציבור על מלת הסוטה, ולרצותינו (יצמות) מלת הסוטה תאר לאשה ארוסה שפומדת עדיין סוף מצינת ארוס שלה, ושעם אשת המת הסוטה, יראה אף אם אשת המת עדיין סוף מצינתו שלא נשאת רק נתארסה אליו ג"כ לא נשאת לאחר בלא יבוס: יבמה יבא עליה. בכל כ"ק לשון ציאה שהוראתו משמיע הזוג מחובר עם מלת אל ציה"ג שאליו, כמו בל אל אשת חס"ך, הנה את אשתי ואבואה אלי, הנה נא אבא אליך, ובה אל"י ושנאה, הנה אל אשת רעהו, וכן בכל המקומות, וכאן הוזכר מלת על; הנה ע"ד המשע מלת עלי' במקום אל"י, ויש לה דומים הרבה, כמו וישל על גזי אלו, אלהי העצרים נקרה עלינו, וילך אלקנה על ציתו, ותחפלו מה על הי'. ויראה עעם הספרי במקום זה, כי יצמה זו ילאה צענין זה ומכלל שאר הנשים, כי אין אשה זולתה מנוייבת להנשא ולהצבע לאיש אם בלתי קדמה לה הקדושין, ויצמה זו מנוייבת ומורה להנשא ליבם ולהצבע לו אף בלתי הקדמת הקדושין, כי מה"מ אין היבם לר"ך לקדם את יצמתו כי אשה זו מן השמים הקנו אותה ליבם להיות זקוקה אליו ואשילו אומרת אני כוננת עשלי ואשז עגונה כל ימי חיי אין שומעין לה (עיין רש"ם ס"א מיבוס הי"א ופ"ב ה"י), וירה מלת עלי' על הסתעייבות, כמו עלי' אלהים כר"ך (תהלים נ"ו), וצחי שלמים עלי' (משלי ז'), וכר"י עלי', ועלי' לחם לך (שם י"ח) שמי' סוד מוטל עלי', וכלשון הרי עלי' המורגל צמי רבותינו, ומה נעמו דבריהם בצמרים (מגלה ח') כיון דאמר עלי' כמאן דטעין אכתפי' דמי, וכן כאן להסתעייבותה אל הציאה אחר מלת עלי' (איינע אויף איהר רוסענרע פפליכט); וזהו יוצט היעז דברי ר"ל בצמרים גי"ש עלי' עלי' הנאמר בצמות אשה, והעירתי עלי' שם (ויקרא י"ט י"ט). ע"ש: ולקחה לו לאשה. כלומר כיון שיצמה הי' אשתו לכל דבר, ואם רוצה להוליאם אס"כ לר"ך לגרסה צגמו

את הר סיני זכרונות מעלת קדש. והנה תכלית אשה הנשואה לאיש היא לשרות ולקרנות כחאמר
 שרה אולי אהנה ממנה, ובהתקשר ממנה תכלית זה, כשהיא עלורה מלדת נקרא אשה הרום ומרוב
 והיא חרפה גדולה לאשה להתחשב שהיא עם זעלי כצעלית זנות, ולזה אחר שילדה רחל אהרה
 אסף אלהי את חרפתה (עמט"ם) ואשה עקרה שלא ילדה מכונה שוממה (ישעי"י כ"ד) בני שוממה.
 והאשה הזאת שמה זעלה ונשארה פשוטי בני, היא עגומה נפש על שפלות מדרגתה, למינעת
 השגתה התכלית המיועד לאשה נשואה, גם תחירא להשאר מעט זה כל ימי עגומה וגלמודה
 זלא זעל, שימשיקה כל איש מלהנשא לו, ואחרי שליחה המורה ומייבבה את אחד מאחי זעלה
 המה לנשאה, הנה היא תעלה משפלת מדרגתה ותתרום לנצח בזכודה עם איש תחת החרפה
 ותמחות מעלתה אשר עגומה נפשה עליה עד הנה, ועל שם התרוומתה נקראת יבמה (עמפ"א-
 גע"ה) זעל, ואחי המה להיותו פועל התרוומות זו נקרא על שם זה יבם, ובקיימו את אשר ליה
 עליו לנשאה ולרוממה מעלה משפלת מדרגתה שפיר יאמר עליו ויבמה (ער העצב זיא עמפ"א),
 דומה לשאר נשים היוצות תחת זעלה שנקראת בשם נשואה, ע"ש התנאית ומגלמוד ישיבתה
 עת היתה פשויה, והוא נקרא נשוי נד ימי הנזרות שאינו עוסק בשיבו של עולם, ולזה נקראו
 ימי הנזרות ימי חרפי (איז"ר). ומה נעשים דברי רבותינו ומה עמקו ומתשבותיים זענין יבם
 ויבמה, זאמרת במדרש"י (משפטים ד"ק ע"ב) מאנה דרות לתתא, היך יתעביד לעילא, זעלה
 דהוה לעילא היך יתסך והוה לתתא, נח זוגי אחעבידת אחי אחוה אהוה? כיון דליהו לא
 אחקיים לחפשא זעלמא ולמעבד תולדין כדין נחית לתתא, ואחעבידת איהו אחי, ומה דהוה איהו
 שליט עלה שטיה איהו עליה, ע"ש היטב. ובמדרש"י (לך לך ל"ב א') דלין לו נח זוג אלא
 אחיה. ואם זעל נפש משכלת אתה חנין כי גם לדבריהם שם יבם ויבמה הוא ענין רוממות
 מעלה. ח"ל מדרש"י דתתא (במדקס רות ד' ס"ט ע"א) ותן לרעהו זו מלות יבם, אמר ר"ח
 משל לאדם שה' עושה במדבר במקום לטמים ומיות כיון שראוהו לטמים טועה עמדו עליו והכירו
 וקסחו כל שריו ועמלו, שמה חכמו זיין עלמו והלך והולילו מידם ערום תכל, מה עשה זנה לו
 בית ותן לו ומחות ועשה לו מלכותים אחרים ותן לו, זא ולנש אוחן המלכותים וישש זנאו
 בית והתחיל להרום כנחלתו, ודא ותן לרעהו דלוי ע"כ. לדברים אלה גם מולד אחיו נקרא
 יבם להתנשאות ורוממות נפש אחיו המה: (ו) והיה הבכור אשר תלד. והי' הבכור. גדול האחים
 מיבם אותה. אשר תלד. פרט לאילונית שאינה יולדת. יקום ע"ש אחיו המה. זה שייבם את
 אשתו יעול נחלת המה בזכאי אביו (ש"י מפסרי ויבמות ק"ד), והכי איתתא התם. והי' הבכור
 עכאן שמויה גדול ליבם. אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת. יקום על שם אחיו המה.
 לנחלה, אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם, יוסף קורין אותו יוסף יוסן קורין אותו יוסן,
 נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן על שם אחיהם יקראו זנחלתם מה שם האומר להלן
 נחלה אף שם האומר כאן נחלה. ולא ינחה שמו. פרט לפרים ששמו מחוי, אמר רבא אשיג
 דככל המורה כולה אין מקרא יולא מדי פשוטו הכי אחאי גז"ש אפיקת"א מפשטי לגמרי, ע"כ.
 והרי"א עשה עלמו כאלו לא ראה את דברי רבותינו, ואמר צפי' שאבן הבכור אשר תלד היבמה
 יקרא על שם המה עלמו ויש נכסיו ומתלתו; הנה מלכד שפי' מוכחש מפי רבותינו מקבלי המורה
 האמתיים, גם לשון המקרא עלמו מתנגד לפירוש זה, כי על הבן שחלד היבמה לא יאמר שיקום
 על שם אחיו המה, כי המה אינו את לבן זה הנולד מהיבמה, אבל הוא את אביו, והי' ראוי
 לומר יקום על שם אחי אביו, וגם אם ע"ד הפשוט נכיל לומר שוי"ז הכנוי זנחלת אחיו אינו מוסב
 על הבן הנולד רק על היבם, והיי' היבם נחשוו צו שיקרא הבן על שם אחיו של היבם והוא המה,
 הוא דוסק גדול, כי לפירוש זה אין היבם מוזכר בקרא זה רק בשלפניו, וגם לישיבא דקרא והי'
 זכור אשר תלד אינו מקיים לפירוש זה, כי הבן העומד להולד זנחלת הוא דבר שלא בא עדיין
 לעולם, וזפריה זאשה זו היבמה יש להסתפק בה שתשאר עקרה שלא ילדה כמו שהיתה תחת
 זעלה הראשון, הי' לקרא לומר. והי' אם תלד זכור וגו', לשון תנאי, לא לשון הנאמר על
 הדלוי והי' הבכור אשר תלד, שהוא לשון הנאמר על הנודע והגולה לפנינו. ח"ל המצ"ן. והי'
 הבכור אשר תלד. אינו כפשוטו שיקראו הבן הראשון בשם המה לרזון או שמוען כנחור, שהרי
 זצונו נאמר ולא יכח שם המה מעם אחיו ומשער נקומו, ולא קראו אותו משלון, אבל הכתוב
 הזה ע"ד האמת הנשמה, והנה הוא כפשוטו, ומכור צו רבותינו מדרש שיהא גדול האחים מיבם,
 והאילונית אינה מתייבמת, וכן אשת הפרים ששמו מחוי, וזה כולו אסתמחא, כי האילונית ואשת
 הפרים מנופיה דקרא נפקה, עכ"ל. וכ"כ הרב"ם זמקלת זיאור יוסר, ועם דבריהם הוא העת
 הקדומה המקובלת שפשוט ז"י יועתקו ומאללה מנוק אל גוף, וכלה הקב"ה לזכות נפש המה
 כשיצו אל הארץ כשהי', ולהיות הגוף היותר דומה לגוף המה וממנו הוא הנער הנולד מאשתו,
 שהוא

שהוא עלם מעמיתו וזכר מצטרו, ומלאו שילאו שניהם מאז חסד, ולכן לום סמי' שלא חסי' אשה המה מולא למים זר, אבל יצמה יבא עלי' וסו' חסי' אמת, ולא יהיה לו סילר סילר בלנד גוף האשה כי אם גם צמלה ועמלה וסו' גם הוא יחי' צן אצו' סמי' צנוק ואחי אצו' צנפשו (ח"ט יורה נא אל אשה אסין ויצם אוחה ותן זרע לאסין) וידע אופן כי לא לו יהי' סרע, ידע ענין הכלכל וספדן סילוד אינו נטו כ"א חסיו, ספסילא ומלגיו לא יקנה נפט חרפה סחופלם צו, אבל הוא יהי' כלי להסלמת נפט חסיו. הנה גם הרמזין נפט מרעה כ"ל לומר וחי' הסכור קאי על היבם, ואשר חלד על היצמה, מפום דזזה פטרי' דקרא מתעקר לגמרי, כי אין לזה סום סנה, וכמי' סרצ חו"ט (יצמות פ"ב מ"ח) שהוא דבר בלתי אספרי לומר שלא יהא פטו עוזן למקרא, והביא ראי' לדרכיו (מכתובות ד' ל"ט) דמתמה חלמודא על ר"ע, אחי' גי' ומסקי' מפטטי' לגמרי ומסני קרי צי' וגו', ע"ט. טיי' דלא' שחעקר ספטו לגמרי שלא יהא לו סום סנה כלל. יעו"ט צחוי"ט. ולכן כתב הרמזין סדרס סכנינו צנוקרא זה אינו אלא אסמכתא, ונא צפוי'סא דקרא צדק טטה מרעה החלמוד ולא צדק סחופר; אומם גם לדרכיו יקשה לסון המקרא דלריכיס להסב מלת חסיו על היבם סאינו צנוקרא זה רק צשלפניו, וגם היא הידיעה צמלת הסכור אינו צא על נכון, וחי' יוחר ראי' לסון חנאי כמי' למעלה. והרמזים (צפ"י) סס ציצמות ונצנצו צפ"ב מיוצו) אחר, טסחי מלות אשר חלד מוסב על וחי' הסכור, ופי' אשר חלד אם המה, חלד צנוקוס ילדה, ונא ספחיל צנוקוס סעצו, וכחצ עליו סחוי"ט סס, סכרי'סו להרמזים לסירוס זה, לפי טעמי' יס פטט פטוט ומיוצן לוח כמו לכל המקראות, רק ספסוטו סרלא ססכרס הוא צן סרסחין, ויקוס על סס ר"ל סס ומס, לוח ספטט עקרת' סגז'ס לגמרי, אבל נפסס סכור סרסו דאסיס, ועל סס על סס סספלה, חס קרוב לפטוטו, אבל סאי אשר חלד אס נפססו ספוטו סרסו ללילוי'ס, מלתא דפוטוט סזו' היא דרססו גמורס, דוהי' הסכור ומסחי ציבס, ואשר חלד ומסחי ציבס, ואין זה ממעוט מיוצן קרוב לפטוטו, לכן סקי' אשר חלד על וחי' הסכור, ופי' אם המה וסו' עמיד צנוקוס עצו, ומסמטו אשר ילדה האס, ואין ממעוט אשר חלד סיצמה, וכן כתב סמי' סאשר חלד הוא על האס סילדה האסיס סכרי'ס ספסס, ודצרי רמזים אלו סס מן סססיקתא כמי' צקול רמזו סס ציצמות אשר חלד אס המה זה היבם סדול סצאסס. יעו"ט. ולא זכיתי להצין דברים אלו, כי לענין יצום, אסיס מן האס אינו ססויצן אסיס, וסרי סס כמו סאיין, סאין אסו' אלא צאצו, וכי'ס הרמזים [צפ"א מיוצו], ואי' אס גדול האסיס אינו מן אס סעה רק מלס סאיין אס נקרא אס לענין יצום, ומסו גדול האסיס סילדתו אס המה דקאמריין סכא, גם הוא דוחק גדול לומר סאשר חלד קאי על אס המה סאין לה סום רמז ומי'סו ספסס, ולדפוט מפני זה דעה רבותיו דקאי על היצמה ססמודצו וממנו ספססו זו; ונאמת גם לפי דרעה רבותיו אין המקרא מוספס מן ספססו כ"ו, כי ר"ל אף סלמודו מוג'ס דיקוס על סס חסיו הוא לענין נמלה, אין דעתם סלזה בלנד כוונה סחורס, דאי' סי' לה לצפור בלשון יוחר צורו ולומר, יי'ס את נמלת חסיו המה, אבל צמנת גם רבותיו סיצו סעיקר סמכוון צנוקרא הוא להודיענו סכלית סמכוון ציבוס, והוא להקיס זרע לחסיו מן היצמה, ולוח סערו ספסרי ח"ל להקיס לחסיו סס, רי"א נאחר כאן סס ונאחר להלן סס, מ'ס סס סערו להלן זרע אף סס סממור כאן זרע, וספרי סי' סס צו"א סיוורו צזו' דעיקר כוונתו ציבוס יהי' לזרע לא צעצור סספלה. ע"ט. וצמדכרסצ"י [ויצ' ספי' צי'] ויצם אוחס, ועקרו דעלתא וסס זרע צנין דלא יספסס גזעה מוסרטי'. וגם [צפ"י סחולץ מ'] אמרו סכונס את יצמתו זכס צנכסיס של חסיו מ'ט יקוס על סס אמרה רמנא וסרי קס, הנה מיוצר ססצינו צממאר יקוס על סס חסיו כניסס היצמה סו'סו סעיקר להקיס זרע ממנה על סס חסיו המה, ומ' סחוכס צנכסיס ג"ב אינו אלא סספל לעיקר, כי עיקר סקמה הוא נחיתת סרע לחסיו, וקניינו צנכסיו נגרו אס"ו, וצזו' סקמה סס המה הוא יוחר סלמה; וגם ממנה סרסחי' דמך קרא וחי' הסכור מיעטו רבותיו את סילוי'ס ואת סכרי'ס, יכא צעליל ססצינו סעיקר סמכוון צנוקרא הוא להודיענו סכלית מלות יצום, והוא להקיס זרע לחסיו, לכן כסאין היצמה צה סקמה דהיינו כססיל סילוי'ס וכן כסממת לוח צו' סקמה זרע סחי' סרי'ס, סקע מן היבם מלות יצום, ואמרו [יצמות ע"ט צי'] אחאי סרי'ס סולץ, אקרי כאן להקיס לחסיו סס והא לוח צו' סכי' הוא, עוד סס [קרי' צי'] ציבס סקן קרי כאן להקיס לחסיו סס והאי לוח צו' סכי' הוא, ע"ט. ע"ט. דצו' צורו גם לרצותו סממקרא צו' להודיענו ססכלית סממתי סמכוון ציבוס והוא לתת זרע לחסיו, סו'סו סקמה סס המה צמנת, והוא סכוכס סכאטונה גם לרעה רבותיו צממאר. יקוס על סס חסיו המה, כי מלת סס הוא כחי' אל זרע סלדס וצניו אסרי', כי סקופית כסרנו להמית את צנה אמרה [ס"ב יד'] בלתי סס לחי' סס וסחרי'ס. וכן מלת סס נרדף עם מלת זרע [סעי' ס"ז] כן יעמוד זרעסו ומעסו, וכן

וכן כאן. שם אחיו המה, טעמו בן אחיו המה, ועלה על לסוראם הפצה והחלית המכוון בשעולה, כמו על אחיו ועל אחי (ירמ"י ל"ב) כלומר לכבד לי אף ומונה, ומזה טעם על היהודים (אמרת מ') שהיהודים היו חכלית מחשבתו, וכן (איוב ו') ותכרו על ריעכם, וכן כאן על שם אחיו המה. טעמו בן אחיו המה יהיה חכלית המכוון ממנו בייצמו אשת אחיו, שכלשר חלד לא לו יהיה הזרע, רק לבן אחיו המה יחשב, כדלית' במחלש"ז" (קרת קע"ז) האי בר נש דפקיד עלי' למצני בניינא (כ"ל מנחם יצום) צעי לכוונא לבא ורעותא לבני דהבוא מיתא, דלי אחי על ההיא אחתא בגין שפירו ומיאונתא דילה הא בגין עלימא לא אחצני, דהא רעותא ולבא לא אחכוון לבני עיתא, ובג"כ כתיב אם ישים אליו לבו צרעותא לבא, דיכוון לבני, כדין רוסו ונשמחו אליו יאסוף ואחמשך גני' לחתנכא, ע"ס ובמקום מלך, ובס' וילא דף קכ"ה ע"ב צפ"ח. ובצ"ע (פנחס רמ"ה) לחצת צהאי עלמא צהבוא נער בן יצום. ולפי שמתבאר האדם להחצנצ צניעמו לריק לילד לנהלה להוליד בנים לא לו, כמ"ס וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע (כמ"ס הר"א לדעת הרמב"ן ה"ל) שידע אונן מאילות ובלגול נפש המה צלא בנים בצן הטולד מאשתו אחריו, והבין שהילוד לא יהיה זרעו, והגוף היולא מוחלצו לא יהא רק כלי להשליח נפש אחיו המה, לכן טסת ארנ"ס, אמר מוטב שלא אוליד משאוליד ויגיעתי לריק תהיה להשלמת נפש איש אחר, הנה להיות ענין קיום מנחם יצום על משפחה הראוי ולפי החלית הזה המכוון זה, הוא מתנגד אל טבע האדם, הוסף מלח יקום ואמר, יקום על שם אחיו המה. כי לשון קימה ישומע על השעוררות ההכנה והזריזות אל השעולה, כמו קום התהלך צרף, וקמת עליית (ז"ך אויפמאכען), וכן כאן יקום ע"ס אחיו המה, טעמו עיקר השעוררותו ביוצום ותכלית כוונתו זו יהיה להוליד בן לאחיו המה. וזה יקיים עם מאמר אבא שאיל (ביצמות ל"ט) הכונם את יצומתו לשם נוי לשם אישות לשם ד"א פוגע צערוה, כי יצומה יבא עלי' משמעותו למנוח שלא יהיה מכוון בו רק לשם מנחם יצום. וכמה מרבוותא עסקו כאבא שאול בזה (ע"ס צב"א פ' המולץ ס"י י"ז), ואפילו רבנן דפליגי עלי' דאבא שאול עכ"ס יחד שאין כאן מנוח מן המוצר, וקרא דילן צמנוה מן המוצר תשחעי, כי רישא דקרא. והיה הבכור שמתנו אנו למדין שמונה על הגדול ליבם אינו רק למנוח, כי אם אינו רוצה שחריס אל שאר האחים, וכן אם קדם הקטן ויבס זכא, וקרוב לומר ע"ד הפשוט לפי שהמקרא מדבר ומקום מנחם יצום מן המוצר, ואין כל אדם זוכה לכך רק אם הוא מאנשי מעלה, וכמ"ס רז"ל הראשונים היו מתכוונים לשם מנוח, ואחרונים אינם מתכוונים לשם מנוח, לכן יכנה את היבם במקרא זה בשם צבור, שהוראתו ג"כ על החשוב במעלה, כמו בני צבורי ישראל, אף אני צבור אחתו — והנה מלח אשרי, אף שזורה צרוב המקומות על ההלטרמות, לדרך שם הבא צבני משפטים ציפס אחר, להורות שזוא הוא צהתידות, כמו האשה אשר נחת עמדי, שמתרומו (ועלכע), מ"מ מלאכואו גם כטעם מלח למען, או צעבור (דלמית), כמו אשר ייטב לך (ואחמקן ד' מ'), וכן ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר תרצון מאל (ס' ו' ג'), שהמכוון בו למען ייטב ולמען תרצון, וכדמרגס יצ"ע אשר מנוול, וכן אשר לא תגלה ערותך עליו, טעמו למען לא תגלה. וכן כאן אשר חלד טעמו למען חלד. — והנה אחר שסיים במקרא שלפני זה צמלת ויצמה, שזכרו שניהם הוא והיא היבם והיצמה, בא במקרא זה להודיע החלית המכוון ביוצום זה, ואמר והיה הבכור אשר חלד מלח יקום על שם אחיו המה, ולא ימחה שמו וגו', ירנא הבכור, ר"ל גדול האחים יקום ויתעורר לזה, למען אשר חלד היצמה, והחלית המכוון צהולדתה שיהיה בן לאחיו המה, ותרגום המקרא לפי' (דער צרודערעלטעקטע נעמליך זאלל, דלמית זיא געבאָרע, זיך אויפמאכען זור פֿאַררעט־לאַנגע זיינעם פֿערשטאָרצענען צרודערס) זו היא הכוונה הראשונה במקרא גם לדעת רז"ל, כמזואר מדברי ספרי ומדברי התלמוד פ' המולץ הוצר. ואע"ג דנתחלת ציאה הוא קונה, מ"ע אף צקוף ציאה מנוח קעציד, דצענין להקים זרע לאחיו ואין צחלת ציאה כדי להקים זרע, וכן כשהיא צמולה שאין ציאה ראשונה כדי הקמת זרע — שאינה מתעצרת מציאה ראשונה, משמחת לה ע"י מעיכה כחמר כמ"ס הרין צמידושויו לסנהדרין ד' י"ט ע"ס, וכ"כ הכ"ן צפ"ק דקדושין צבוגי' אי תחלת ציאה קונה או קופה, וז"ל וכתיב א"כ דחלת ציאה קונה צימה מאי קשריבין ציאה ראשונה אפו ציאה סני', ה"ל גזרה תחלת ציאה אפו סוף ציאה דכיון דקני' צהערה קיימי' לעשה ומכאן ואילך קאי עלה צאיאור לאו וליכא עשה כלל, י"ל דכולה ציאה ראשונה ציאה מנוח היא וסרי, דעיקר מנחם יצום להקים זרע הוא צעי ציאה ראוי להקמת זרע, ואע"ג דעל הכוז אין אשה מתעצרת צציאה ראשונה זמנין דמתעצרה. ע"ס. ועתו' יצמות (ד' כ') דיה יבא עשה. אמנס מנה שהמקרא שניה לכנות את הבן צמלת שם ולא אמר בן אחיו המה, מלאו רבותינו מקום ללמוד בגז"ש שצא ג"כ להורות על ירושת נחלתו, וכענין להקים שם המה על נחלתו שנאמר (רות ד'), וכמו שפירש"י שם. ע"ס. וזמנה לו תורה ליבם לקום על נחלת אחיו, והוא שפינה מול

הפיצה, הוא מזהה את אסיו הנחל למה לו הזרע לו לעצמו, זכחה לו התורה נחלת הנח, הוא מקים שם אסיו בזרע מקיימתו התורה נחלת אסיו. והוא דלומר רצח דומה הגז"ש נעקר המקרא מפשטי לגמרי, היינו כח גז"ש נחלה, אומנם מכה גז"ש דרע המוזכר בפרקי, יודה רצח שים מונח למקרא על פשטי, ומזכר בלשון המקרא עצמו שמונה נגדול ליבם ושאיין האילוניות מתינת. וגם כזה י"ל שהמטות במקרא הוא שלא תהיה כוונתו לייבם בשביל הנחלה כ"א אומנם למען אשר חלד. הנה המקרא מוזכר קרוב לפשט גם לדעת רבותינו. ועיי' בחשוף פני ארי' סי' ע"ט שהשחלל ג"כ לקרב דעת רבותינו בפשט לשון המקרא, ואת הנראה לדעתי כתבתי: (ז) לא אבה, מאן, לא חפצתי. הנדל בין מאן ובין לא אבה יבטי כ' רש"ט, לשון לא אבה יאמר על חכונת הכלון כשהוא בהכרעה שיה לעומת המיוז והסתירה בלתי נוטה לאחד יותר ומלכצרו (אונוויליג), ולשון מאן יאמר כשהרטון יותר מוכרע אל שלילת הדבר מאל קיומו, והוא מלשון אין (פערניינוג), ולזה ביבם לא שייך לומר לשון לא אבה או מאן, כי היה משמע שהוא מקרב דבר מלוי, לפיכך חסם זו לשון לא חפצתי לקחתה, כאלו יאמר שבחמינת קיום המלוי אינו מקרב, אבל בחמינת האשה אין לו חסך זה, כי לא ישרה צעיני היבם, עוננת עליו טענת סרוב ואמרה מאן יבטי להקים וגו', כלומר שהוא מקרב מלקיים המלוי, והכריע בדעתו שלא להקים שם בישראל, גם בחמינת עממי לא אבה יבטי, כלומר דעתו שקולה בלתי מוכרע לכאן או לכאן ליבם אחתי, לפיכך יקראוהו זקני עירו ויוכיטוהו על כך, ועמד ואמר איני מחכוון כלל לעבור על המלוי, אלא שהאשה הזאת לא חפצתי לקחתה, אם שלא ישרה צעיני או מטעמים אחרים, וכשלא נודע לבי"ד איזו טענה אמתית לא טענת היבם אם טענת היבמה, לכן יאמרו אח"כ ככה יבטי לאיש אשר לא יבנה וגו' לא יאמרו אשר לא אבה או מאן, או לא חסך לננות, רק יאמרו יבטי אשר לא יבנה, יהיה וטעם שיהיה: (ח) ועמד ואמר. מנלד שאין אומרים דכריסם אלא צענייה. וכפירש"י, כי יש לפרש מלת ועמד על קיום הנחשבה בלי כמו (עזרא י"ד) עמדו אל זאת, וכמאמר התלמוד עומד על דעתו, עומד בדברו, וכן כאן היבם גם צעמרו לפני הזקנים יקיים דברו הראשון שאמר שלא בפני הנ"ד שלא יספוך לקחת את יבמתו. [ער' צעמרו, צעמרו, דארויף], להוליא מפירות זה צא הספרי לטורות שהאמירה לביבם דוקא צעמרה. אומנם בתלמוד [מ"ק כ"א] אמרו בין יושב בין עומד, מללא כתיב ויעמד ויאמר. והאריך כזה הרש"א צ"ח ליבמות ק"ג. וע"ש בתוס' ורש"י, ועמ"ש באמור וצא השמש וטור. וכתי מלא ונתן השוכב: (ט) נעלו מעל רגלו. רבותי דרשו [יבמות ק"ג] מעל רגלו ולא מעל דמעל, שלא יאח דבר חוץ צינו לבין רגלו. הרש"י מתקשה כזה ומה שאמרה באגדה בין המים אשר מעל לרקיע, על הרקיע לא נאמר אלא מעל לפי שהם תלויים באויר, ע"ש. ולא שם על לב שים הפרש בין מעל לרקיע, ובין מעל לרקיע בלתי, ואילו היה כבוד מעל לרגלו היה ענינו מעל אשר לרגלו דתחת מעל לרקיע, עכשיו דכתיב מעל רגלו בלא למ"ד ודאי שלא יאח דבר חוץ צינו ובין רגלו [ע"ש ר"ח]: וידקה בסניו. מד מן הוועי' חכם בפניו [אין זיינעם אגענצייכט] שגייע הרוק אל שטמות פניו, מדכתיב צב"ח ולא בלתי. והוכה בספרים מלראות [דברים ז'] לא יחילצ איש צפניך [יהושע י"ד] לא יעמוד איש צפניך, שהוא כמו לפניך. וכן ירק בפני' דערים יש לפרשו ע"ז. ויכאח שלא אמר כאן לפניו, לח"כ היה משמעו ליון המקום שגייע בו הרוק והיינו הקרקע שהוא נכח פני החלון כמו ויליקום לפני ה' [יהושע ז'] שהניחום על הרמס לפני הארון, ובאמת אין זה העיקר צריקת היבמה, כי אם רקס היבמה והגיע הרוק לנגד פניו וקורם שהגיע לחיץ קולטמו הרוח די בכך, לכן אמר בפניו צב"ח לטורות על הזמן, כצ"ח בשכך ובקווי, בזמן שכיבה בזמן קיומה, וירקה בפניו, ששהיה פעולת הידיקה מורפת בזמן שפני החלון מועדות אליו, וכדאיתא [יבמות ק"ו] היא ארוכה והוא גוף צעיין עד דמטו להדי אטיה והדר אזיל: (יא) וההויקה במבושיו. מקום שים זו סכנות נפשות. וקלחתה את כפה. מלוי על כל הרוחה זאת במקום שים זו סכנות נפשות למנעה מהשתדלותה זאת גם עיי' אחיכת ידה אם איש להליל את האיש באופן אחר. לא חמום עיניך. יכלה צאי אפטר למנוע סכנת האיש אלא באגדה נפש האשה המחזקת במקום הסכנה לא מנעו מלהאציד נפשה ומלהרגה, כן הוא פשטי' דקרא לפירות הספרי, עיי' רלצ"ג ונפס"מ להרמב"ם מלוי רל"ג. ויש דעת רבותינו וקלחתה את כפה ממון דמי בשמו. פירשו מלת וקלחתה מלשון המורגל מאלו, רבית קטלה, קלץ לו לויים, שבעינם נתינת קצבה משוערת, ופרשו קלץ, וכמו שנאמר מן סבב סבות, ככה מן קלץ קלות (צעמסיממיען) ואצ"פ פעמטעטעללען). כי מדרך הלשון לשמש כל לשון הפסקה וכריחה גם על מחור הדבר והפסק דין, כמו גזרו את הילד על החתוך, תגזר אומר ויקם על הגזר דין, וכן ישומם לשון חתוך על הגזרה וחתוך הדין, נחתך על עמך, ויקלץ עץ לשון כריחה, וקלץ אחד לשני הכרובים מ"א

(מ"א ו) על נתינת השיעור והקלבה, וכן כעדר הקלובות, מוזותיו קלובים לשון ספוקים וגזורים כי נאמנה משמעות שמי הענייני האלה אחד הם, כי ההסכמה לנשות דב"ר אל אחד משני הדלדים, אחד שהי' הדבר מקודם צו"מ והיזכות והסלפול, והיו דלעותיהו ממחלה נוטים לכאן ולכאן, והי' אז חכלית הדבר עדיין מחובר משני קלות ההפך צמיג ושלילה, לכן אשר נסתבר הדבר צעין הסכל, לאחיה מן הדלדים הוא נוטה, הי' כאלו נחלק הדבר מהיותו עוד מחובר בין שתי קלות הענין, לכן הונח ע"ז הענין ג"כ לשון מחוך פסוק קלבה קליה, וענינם נתינת קלבה וקליה ושיעור הראוי, וטעם את כפה, כמו אם יש עול זכפי (תהלים ז') דר"ל צמעה כפי, כן וקלות כפה, חתן שיעור וקלבה למעשה כפה, והנה דעה זו היא דעת ר"י בצפרי, שאמר וקלות את כפה ממון, או אינו אלא כפה ממש, כתיב הכל לא תחום עיניך וכתיב גבי עדים זומיין (סופטים י"ט כ"א) לא תחום עיניך מה להלן ממון חף כאן ממון, ופי' בפי' תלפיות, מללא כתיב כמו צדקה (שם י"ט י"ז) לא תחום עיניך עליו, וכן באמר צנוטה (שם י"ג ט') וכן שם [ז' ט"ז], כי נאלה שענשם נוגע בגוסס להרגם נאמר צהם עליו, להשמעותו עלם גוסס ממש, אמנם צדים זומינים, דלמי המקובל עין צעין שן צען אינו רק ממון, לכן לא אמר צהם רק לא תחום עיניך, צלה מלת עליו כיון שאין העונש בגוסס ממש, וכן כאן דלא תחום עליו, רק לא תחום עיניך, משמע דצנוטה ממון מיירי, לא הנוגע בגוסס: (ג) אבן ואבן. כמו צלצ ולצ, לצות צוטה, וכן כרתון איש צוים צדעות, כך אבן ואבן צוטה צמטקלי, וה צוושן זה אפטר שיהי' הדבר גדול מכדי מלחו, וקטנה. יש גדול וקטן שאינו רק ע"ל הערך, וצוושן זה אפטר שיהי' הדבר גדול מכדי מלחו, והפי' יקרא קטן צערך אל שני הקטן ממוני, כענין את עשו צנו הגדול, את יעקב צנה הקטן, הנה שניהם נולדו בצעה אחת אלא שנקרא עשו גדול צערך אל יעקב שנוול אחריו, ויעקב קטן צערך אל עשו שנוול לפניו. ואין כן גדולה וקטנה שאמר כאן, כי ענינם הקטנות והגדלות צמוטלט ר"ל שהקטנות הוא צמוטלט, חף צוולת הערכה אל דבר שני, כל שאנו מולאים הדבר פחות מכשיעור ודחו הפשוטה, וכן הגדלות כל שהדבר מחזיק יותר ממה הפשוטה, יתכן עליו יחס הגדלות צמוטלט, ופי' גדולה וקטנה, גדולה או קטנה, כמו ומכה אצו ואמו, ר"ל שלא יהי' לו צדיחו שני מיני מדות ונטקולות שהי' ישר ולקט והשני גדול או קטן ממוני, אם לקנות בגדולה או למכור בצקטה [רש"ם]: (טו) איפה שלמה וצדק. לקט הוא מי שאינו עושה עול, לכן ילמדונו צדוטינו ממוני שלא יתחוק צמקוס שגודשין, ומנללת שלמה ילמדונו אפילו רואה ללכות לו מן הדמים צמה פחותה צמקוסה נגד הגדיטה דלפי הנראה דמותה, מינו אסקרו הכתוב דמ"ת אין מדחו שלמה [הגר"א לפי מה שהגי' גרסת התלמוד שלפנינו צ"כ פ']:

כו (ב) מראשית כל פרי. מראשית ולא כל ראשית שאין כל הפירות תמויינים צצכורים אלא צצעה המינים צלצד (רש"י תפסרי), ר"ל שאין הכוונה צמלת ראשית הקדימה צצכור לצד ר"ל הקדימה צצעה, כי כן מדרך הלשון להוילא המצוה והמוצטר צצמינו צצם ראש וראשית כמו קח קח לך צצמים ראש, עם כל ראשי צצמים, כקוצי ראשית הגוים, לראשית צצמיים ימטחו וכולם פירטי' ומצומים, ועוד צצים כמורים, וככה מראשית כל פרי אדמה, ואמר מראשית צצמיים, שאין כל פירות המצומים מינו צצכורים אלא מנקלמס ואז"ל שהם צצעה המינים, ומיין אלו יודעים שכוונת הכתוב על אלו המצומין דוקא ולא על זולתן? נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ חמה ושעורה וגו' מה להלן צמקוס שספר הכתוב צצעה הארץ לא הזכיר רק ז' מינים אלו חף כאן מאלקך מן המיוחסים לצצעה ארץ דוקא והם ז' מינים אלו שצצעה צצן ח"י ולא זולתן (רוויה), לפי' ראוי להרגם מלת מראשית צבורה כפולה מהראשונות המוצמרות (פ"ן דען ערסטען אללערשארניגליכטען) לאדעספריכטען): (ג) אשר יהי בימים ההם. אין לך אלא כהן צצמיין כמו שהוא (רש"י מרצותינו) לפי שהצכורים אינם קרבן וציוצ הצלתן רק כבוד הבהן, ואפטר לעשות שזה אינו רק אם הבהן גברא רבה ואז אינו ממוייצ להטפל עלמי צצעה צכורים אלה, אבל צלל"ה ישא הבהן ויעלם כמו צמרומה שהבהן ממוזר אחר' לצית הגרנות, לכן צא הכתוב להודיע שהמיוצ להציא הצכורים אל הבהן צצמינו יהיה מי שיהיה (משכיל לדוד) ומתיישב מה שעמד הרמב"ן צזה: ואמרת אליו. שאינך כפוי עובה (רש"י תפסרי), והסוף הראש' דלל"כ מאי ואמרת אליו הגדתי היום להי' כי צצתי אל הארץ, אלו עד השתא לא ידעיין שצאו שאלל אל הארץ, עכ"ד. לפי' יוספו צדוטינו הגדה מדמה שלא הוצרכה צצורה, ולדעתי יתכן שצויר צדוטינו צזה חוכן המונן צמלת הגדתי, שאינו לשון הגדה פשוטה כאלטר יצוהו המפסרים, אבל הוא מאמר נסבב והוא נתינת צצמ ותהלה על זכיייתו ציטיבת הארץ הקדושה, והוא. מלת הגדתי נגוד מן שם גד אשר הוראתו הללמה לצרכה (גליק) כמו כי צא גד, וצדוטינו ישמחו ממוני הפעל (צצת ס"ד) האומר גד גדי, התמוז מזלי, וכן צצקוק לעלות לעם יגודנו פי' רוויה שהי' עולה לעם אשר יגליס

ללית, וכן גד גודד יגורט כונס"ם, ומעמו כלן צנחו אל בית ה' עם פרי המעובט בארץ, יתן
צבם ותסלם לאמר את הזמן והיום שזיכורו השמי לבוא וליטב בארץ הזאת. וטעם כי התחמקות
הזמן (אלם), כמו כי הסל האדם לרוב שפי' לאשר, (גליקליך פרייע איד דען טאג), והוא הסך
מאמר חיוב אשר קלל את יום לידתו כדרך המלמערים ואמר יאבד יום אולד צו. על זה עוררנו
בדוחינו צמי' שאיך כפוי מודה להסין לשון הגדתי על כוונה זו: (ד) והניחו. לרש"י שהזכיר כאן
ולקמן צוהנחתו ענין חנופה, לריכים לפרכו מן לך נחם את העם לשון הולכה ותנופה הנה וסנה
אמנם זה אינו אלא לר"י דמנריך חנופה, אבל לרנן דפלאגי עלי' דלא מנריך בצכורי' חנופה א"כ
לשון וסיגורו והנחתו כמשמעו. ע' דברי הגר"א צפ' למשנה דבכורים צוה: (ה) ארמי אבד אבי.
לכן נקט לפקוד את הכל, וכ"ה בצפרי גם בפסקתא וכת"ל לכן ארמאה צעא לאודלדא ית אבא,
ולדעתם מלה אויב פועל יולא והפעול הוא אבי, ובעל הפסס הרצ"ב ורש"י ורד"ק טענו על
הפירוש הזה לפי שלא מאלנו לשון אבדה צננין הקל יולא, ולא יתכן להיות פועל אם אינו יולא,
ולכאורה הדין עם צעלי הפסס, אכן המעניין בפסקי הסעמיים ישכיל וידין שגם צעל הסעמיים
הכרים עם פ"י רש"י ות"ח, שהרי הפסיק מלה ארמי צפסחא ואודד צמשרת להלמידו עם אבי,
ואלו לדעת צעלי הפסס ה"ל להטעים ארמי אויב צמשרת פשעא, לכן פ"י רש"י עיקר שאודד
פועל ואבי פעול, וא"ת איד יתכן להיות פועל אם אינו יולא? דע והדין שאין אויב פועל קל
אבל הוא פעל עבר וצננין פועל הדומה למרובע, שכבר הניחו קדמוני הקדמונים לצננין מיוחד
לפעלו, והעבר ומנו פועל פועלה פועלת, כמו והיא שופטה את ישראל צעת היא (שופטים
ד) סהוא פעל עבר וצננין זה, ואינו פועל צינוני מהקל, כעדות צעת שהיא ולא צעת
הזאת, וכן והיא הנערים יודעתי (ש"א כ"א), וזרמו מים צעות (תהלים ע"ז), לדעת ר"י והרד"ק
צפ"י, ולדעתו וסרעה סולס" (בראשית מ"א) גם הוא פעל עבר וזה הצננין וא"ל להוסיף עליו
מלה ס"י, וכן כמוץ יסוער ונבן (הושע י"ג) פועל יולא וצננין זה וכפ"י רש"י לא מאשר לא
נקרא עם פועלו, שהרי העי"ן צננין, וכן יתארוו בשכר ובמחוגה יתארוו (ישעי' מ"ד), הראשון
וצננין הכזר הדגוש והפני וצננין המרובע הזה, ועוד כמה תיבות אחרות צפעלים השלימים שנקראים
זים והמה נכונים צננין זה, לכן גם הרמ"ק והרד"ק והסכס צלמ"סי קיימו וקבלו אותו בצפריהם,
אלא סהוא יותר נחב צעמיים הלשון צפעלי הסניים והכפולים וכתיב אלל וימכרוו ורבו (בראשית
מ"ט), ומה שיריה עוד על מליחות הצננין הזה הוא שכבר מאלוהו גם צלשון ערב, והוא הצננין
השלישי לו, ולפי ערות צעלי לטונס עיקר הנחתו להורות על מליחת חטוקת הסועל לפעולתו זאת
עד סהוא דורס ונצקם אחת תמיד, לכן יסא פ"י דר"ל אויב צקט להאזיד, כי כן עיקר הוראת
הצננין הזה, וידמה לי שלזאת הוא נכנה על נשקל צינוני קל לרנו על מדידת החטוקה הסי'
בפועל, ואחרי שת"ח והספרי ומסקתא ורש"י פ"י הכתוב ע"פ הצננין הזה, לכן גם אלחנו אשרנוהו
וקיימנוהו כדחזי, ובו נמלטו כמה תיבות מזרותם (רויה) וכבר עוררנו ע"ז כמה מקומות, וכמה
דחוקים אלה המקראות, פלגי מים חרד עיני, פלגי מים ירדו עיני, ותדנה עיינו דענה,
תדנה עיני דענה, עיני עיני יורדה מים, וכדומה לאלה אשר להמפרשים הם עומדים, ולזה
יוספו אות צ' או מ', ולמ"ס צוה א"ל לתוספיות כי צלמח הורחם כיולאים, ונאים צמנוות הקל
להורות על מדידת הסני והשתדלות הצוכה אלי': וירד מצרימה. הרצ"ב טען, אם לכן ציקט
להאזיד אבי אמנם לרדת למגרים לא הי' סנה. ולזה פירש"י עוד אחרים צאו עלינו לבלותינו
שאחרי זאת ירד יעקב למגרים. ואין לורך לזה דבאמת לכן היה הסנה הראשונה לירידת מגרים,
כי אם לא היה טונס צמנאות עם יעקב, והיה נותן לו רחל צחו לאשה מיד, לא היה משמנה
דין האחים אם היה אויב את יוסף יותר משאר צניו, כי אז היה יוסף צבור ונעוולי ראשונה,
וכן ע"י צפעלח לאה תלה צנני' ורולדו שאר האחים תחלה, ויוסף לא היה רק נכשווי שני
מאוחר לכל אחיו, זה הי' הגורם לטויל אותו צלחות סהוא נאבד לאני יותר מהם, ומחילה
המכירה, ובתצבנה היקרה למגרים. ומלמתי צורע אצרהם שהניא מהר"ם אלטיך כדברי, וכעין זה
פירש בצוק כלי יקר, למה דליתא צמדדש רבה פל"י צענה שהיה אצרהם מהלך צארס נהרים
וארס נסור וראה צני אדם אוכלים וסותים ופוחזים אמר הלואי לא יהא חלקי בארץ הזאת, ולפי
שמעס לקח יתכן את רצקה ויעקב את נשיו מעס למד יעקב לצקט ישיבה של טלוה צע"ז ועי"ז
קפלה עלי' רבחו של יוסף ומתגלגל הדבר שירדו למגרים: (ז) ונצק. אמרו עי"ז צלגדה, כמר
צלממר ויהי צינים וכו' ויזעקו ותעל שועתם. טעמם צוה ל"ל כי יש הצלל צין שועה לצעקה.
שועה יונח על מי שקורא לעזרה צפרקות ומצקט מזולתו שיעזרוו, ומפרסם צקשת הישועה ומעלים
לשער, או שועתה אותו רק טעל צבגנון צקשתו (אחיות שועה ישועה), ולעקה נוסל על מי
שמפרסם לעזר ומעלים צקשת הישועה, כעניי הנועק ומפרסם טלא חכל לסם זמן רב, ומודיע

רק נערו, אונס מליאת עזרו אינו אלכו רק ע"ל החולדה אולי מדיעת נערו מלמח לו יצועה, לכן כאלו פסעם צבורים מאה"כ ונלעק הם מקום לטעות, שלא היינו נועקים רק לפסם גודל הנער נלי מוחלת היצועה, לכן הניח אמה שנאמר ויזעקו ותעל שועתם, שהחכר עם הזעקה נסון שועה, שזה יורה זעקא עם נקשת היצועה. עיי' מדרש צ"י (שמות י"ג) זעקא ושועה נמתי אהמסרן: לחצנו. ע"ז אמרו צאגדה, כנה שנאמר וגם ראיתי את הלפך אשר מלרים לוחלים אותם, צהמקסה ראשונה יקסה מתי חולמי דרך קרא מהך ללא ידע פירושא דהך מה ילמדט האריך. ונ"ל כי שם לחץ מי שנים צהוראחו. האי למנס צשיעור אכילה (צעשעענקט, גענויא, קנאט, קארגליך) לחם לך ומים לחץ (יסעי' למ"ד), ה"ז למנס הטעמי או הנפסי ר"ל למנס הטעמי הוא למנס המקומי, כי צה הדבר במקום לך (איינגעענגט, איינגעקלעמט), ולחלחם אוחו דלת (מ"ג ו'), אה למנס נפסם מקצת הלרם השיעצוד והכנעה (צעעננט, צעדראנגט) כי אין הרשעה לצ למשוקע נלער, ומח וגר לא חלחץ, והי' אי"כ מקום לפרם מלת ולחלח' מענין הראשון, חיה שקר מנאחר האמנם צעחנו על סיר הצער צאכלנו לחם לשועה, ומחד הקשירו זיל צקריאח פרשת צבורים שלא להוליא שקר, עד שהרמיקו את הגר מלקרותו שאינו יכול לומר האדמה אשר נתת לאבותינו. הנה להרמיק כוונה רוצית זו צה צעל האגדה לעורר ולפרם מלת ולחלח' על הכוונה השני, אה למנס הטעמי או המוקרי, ר"ל אה שהיו מלומלמים ודמוקים צמקומות מופצותהם, שלא היה להם דירות מדחוסים ומיוחדות לכל איש וציתו, אצל היה כונה משפחות לריכות לרור צדייה אחת דמוקס וכדומה, או שהיו מלומלמים ככעיים ודחוקים צנשפוחם מגודל הלרם המכניע אה לצ האדם צקצרו, לזה הניח ראיה ממה שנאמר לוחלים אוחם, דמלת אוחם קימן הפעול זו יורה צהכרם על הוראה השניה, כי להוראה הראשונה אין מקום למלת אוחם והיה לו לומר לוחלים להם ציסה"ג שאליו: (י) ראשית פרי האדמה אשר נחת לי. כלהם העובד צדה צצרו סיניח מדי שנה צענה לצעל הדסה אה חלקו להרות הכנעה לפניו ושהוא חדון הארץ. נחת לי. מחר לאדמה ולפרי. שהכל מנאחו ית' כי הוא נחת להם את האדמה והוא צהשגמחו נתן לפסם פירותיו, לצ מנחת טעב האדמה (כ"ח). והצבון אלו אמר ראשית פרי אדמה (צלה ה"א) היחה מלת אדמה שם לחומר העפרי (ערדע) והוא מואר לפרי שהשלילה פרי עץ, ומנאמר נחת לי לא היה מוכנ כ"א על פרי, ונאמח לא היו צבורים פרי אדמה לצד כחטה ושעורה, כ"א גם פרי עץ גפן חאנה ורמון זיתים ותמרים, (ע"י פני יהושע פקחים ל"ז) אונס מלמנר האדמה (צה"א) הנה פרי סמוך לאדמה ואינו חאר, ועעמו פרי העדינה (לאנדעספרוכט) כמו אדמה מלרים, וחולל כל מייני פרי, צין של אדמה צין פרי עץ, ולפי"ז אשר נחת. לי אינו מחר רק על האדמה, [כמו אל מקום המנח אשר עשה שם צראשונה, שאשר עשה מוכנ על מנח לא על מקום] — חיה דעת רבותינו, דמי שאין לו קרקע אינו מניח צבורים כגון שקנה מנצירו פירות המוצרים לקרקע, ולא קנה הקרקע, הוקמ אינו מניח (צבורים) לפי שאין לו קרקע. והנה אה נחזיק צכוונה ראשונה דמלת אדמה הוא שם לחומר העפרי, ופי' פרי אדמה, פרי היולא ומנאמר הארני (פרוכט דער ערדע) והצאת צבורים הי' מושעפת המינים מטה שעורה גפן חאנה ורמון זיתים ותמרים, רובם פרי עץ, ומ"מ יאמר המניח צבורים הנאחי את ראשית פרי האדמה, כי אף שהפרי גדל על האילן, כיון דשרטי האילן הם מן האדמה שפרי נוטל עליו לשון פרי אדמה, וכדחתן ר"פ כילד מנצרכין, צירך על פירות האילן צורח פרי האדמה יאל, ואה יקסה צעיניך מדמנר רנצ"י דמתניתן חלה לר"י דרובנ דקורח צנקץ האילן דעיקר האילן חרעה הוא, אמתי דהר למשכח טעמא חארינא, וצבק מקרא מפורש לפניו דגם פרי אילן מקרי פרי אדמה ויותר יקסה לרצנן דלית להו עיקר אילן חרעה הוא דלהמפרשים לרצנן חמח לא יאל כצברך פני אדמה על פירות אילן, הא מקרא מפורש הסך דעמח (ומלמחי לצעל הל"ח שם צצרכות, ולצעל נעמח ארם סוף כלל כ"ס טעמדו צקושי' זו) ונאמח אין כאן קושי', כיון דסיפא דהך מתניתן צרך על פרי אדמה צורח פרי עץ דלא יאל היה מיוחדת לגמרי ולא לריכח רק לר"י, דאע"ג דלדידי' מטה קראו הכמוצ עץ מ"מ כיון דכי שקלי לפריי' ליחי' לגוחח לא שייכה צ"י צרכח צורח פרי עץ, כדמנר רנצ"י שם פרי דר"י לא השגים על לשון המקרא כשאינו מוכים עם מליאות הטעמי ואמרי' דלשון המקרא הוא העברה צלשון, לכן לא מני רנצ"י למינר טעמא דרישא מתניתן ממה שנלחנו פרי אדמה צמקרא גס על פירות האילן, דהא ר"י צהך סיפא אינו מושגית על לשון המקרא כשאינו מוכים עם מליאות הטעמי; ואילו היה דעתי' דר"י שהאילן הוא העיקר לפירותיו, לא הי' לשון המקרא מכריעו לחיל צחר ליסנח דקרא, לכן טבק רנצ"י טעם זה ואמר דטעמא דילא מדעיקר אילן חרעה הוא, דמנר מליאות הטעמי נוטל עליו צרכח צורח פרי האדמה. אונס לרצנן דלא מלמח להם דקא טבקי ליסנח דקרא כשאינו מוכסם עם המליאות, חמח אולי צחר ליסנח, וכצברך על פירות האילן

האילן ילא צברתה צורא פרי אדמה, מדקרי כאן צבחו פרי אדמה גם לפירות האילן, ונתעצב
 צוה דעה הרמזים, דצבכורים ספק כרצון דצנאקץ האילן אינו קורא, וצבכרות ספק דילא כצנרן
 על פירות האילן צורא פרי האדמה, דהכא הוא מטעם לשון המקרא. אונס לכל זה אנו לריבים
 אס נפרש אדמה על המונר הארני, אצל לפי הכוונה השני' לדאמה הוא המדינה, אין כאן קושי'
 כלל: לה אררי. היו ראוי לומר לה' אלהינו שלא להויתא עמנו מכלל אמונת אלהות אצל אלו
 אונר כן לא היחה אמונתו מתצרת אללנו, ולא היינו יודעים כוונתו לני הוא קורא וני הוא
 שמקבל אלהותו, אצל עתה צבחו לפני כהן שהוא מיוחד לצבוח אלהי ישראל, וידע אמו
 שהוא מיוחד לה' אלהיך נסתלק הספק האללנו ונתצבר אמונתו הטוב, כי הוא מעיד על עצמו
 כי אלהי הכהן הוא אלהיו, שצבילו צא אל הארץ (רצ"ח) [עיי' במכרסצ"י (יחזר עיי' צי) מענין
 זה] עי"ש עמיי י"א מ"ה להיות לך לאלהים: (יא) ושמותה וגו' אתה וגו'. שיטתם צירופים
 צאכילת השלמים הוא וציוה והלוי והגר, (ר"ח) ולרש"י אהם והלוי והגר על סיוצ הנחת הצבכורים
 שלהם, כמ"ש רש"י, והגר מציא ואינו קורא שאינו יכול לומר לאבותיו (רש"י מנחגי' דרע
 צבכורים) והרמזים (פ"ד מצבכורים ה' ג') כתב הגר מציא וקורא שאומר לאצרהם אז המון גוים
 נמתין הרי הוא אז כל העולם כלו שנקטין תחת כנפי השכינה, ולאצרהם היחה השבועה תפלה
 שירשו צניו את הארץ והיא דעת ר' יהודא צירופלני שהגר מציא וקורא, וריצ"ל ור' אבא אמרו
 הלכה כוותי' דר"י [עיי' ר"ש ר"ש ר"ש צבכורים] והרצ צמל"עו נחם דלף שיכול הגר לומר לאבותיו
 מ"מ כיון שלא נטל חלק צארץ, אינו יכול לומר אשר נתת לי דומי' דאשה, עיי' שהיטם צניע, ו
 וי"ל שהרמזים צמתק לשונו יישצ מתייהרו צנה שסיים ולאצרהם היחה השבועה תפלה שירשו צניו
 את הארץ, וטעם דרציו כמ"ש הרמזין [צמירושיו לצ"צ ד' מ"א] גרים שהם צני אצרהם ציוס
 לירושא שלהם וצני נמלה נינהו, אלא שלא נתחלקה הארץ רק ליוצאי מצרים, ודעני גר לטפלים
 דאמרי' [פ' יש ורחלין] לאלה תחלק הארץ למעוטי טפלים שהם פחותים מצני כ' ולא היו להם
 טים מוריש ולא נטלו חלק צה, ומ"מ צני נמלה וירושא נינהו, אצל נשים לאו צנות נמלה נינהו
 כלל, ואע"ג דכתיב צפרשת צבכורים ארמי אצד אזני שלשה אצות העולם היו כאצרהם, (ע"ש רמזין
 ומ"מ) והוא עצמו נכלל צנועם לשון הרמזים, ולאצרהם היחה וכו' כוונת כיון שהיחה לאצרהם
 הירושה תמלה שצניו ירשו את הארץ, ואח"כ נקרא אז לכל הנכנסים תחת כנפי השכינה, ח"כ
 הגר הוא צכלל צניו, ואע"ג שאין לו לגר חלק צארץ מ"מ צן נמלה וירושא הוא, דומי' דטפלים —
 במכרסצ"י (תרוונה קמ"ו צ') אצרהם ושרה מההוא יהודא עצרו אציון ועטשין דכתיב את
 הנפש אשר עשו צמין, וכמה דעצרו נפשין נקטורא דקדושה הכי נמי עצרו נפש צבכ"א דלמלא
 ההוא אצערו דאצרהם צב"א (ישמעאל) לא אצשתחטין גיורין צעלמא כלל, ולזה אין הגר
 נגרע משאר ישראל הוקח שדה מצרו שהוא מציא וקורא (כצמנתי' ז' פ"ק דצבכורים, וכ"ש הרמזים
 טס ה' ה'), ונני לניימר אשר נתת לי, דייצת לי זוזי חצני צהו (כצ"צ פ"א ח') וצמט צמוכר
 ולוקח ציוצל ראשון שלהם, דלא קמכה דעתי' דמוכר שיומזר לו ציוצל, והוי השדה של לוקח
 לגמרי ומציא וקורא (כי רק צמוכר ולוקח ציוצל שני שלהם, דהיינו שצכר וצכר אז שדהו וצויה
 לו ציוצל וצויה ומכרה ציוצל שני, צה"ג סנכיה דעתי' דמוכר שימזר לו שדהו אז שדהו הוא לוקח ומציא
 ואינו קורא, כדעת הרמזים טס) וקרא צרו המכירות מצני, טהם ציוצל ראשון של הלוקח והמוכר,
 כי על הרוב מאן דממא יוצל ראשון לא ממא יוצל שני — (והרצ צב"מ הצין צלשון ולאצרהם
 היחה וכו' טעם על שלא נטלו חלק צארץ, ע"ש, ואין לשון הרמזים סובל כוונה זו, ועיי' צמנת
 ארי' סי' מ"ט מה טעמן על הכ"מ). אונס רש"י דסה דעת ר' יהודא מהלכה, נסתמא דעתי' ו
 ומלאתרי' (מכות י"ט) גר לא מני אמר לאבותינו, ועוד דנכחא דר"י שאמר גר מציא וקורא
 לטעמי' חזיל דקוצר (ספ"ק דצבכורים) האריסין והסחירין מציאין וקריין, אעפ"י שאין להם אלא
 קנין פירות, ור"י סובר (צ"ק פ"ע) קנין פירות לאו קנין הגוף ואף שהרצ צמטורה כתב טס
 דקוצר ר"י דאריס ומוכר יש לו קנין צארץ וכו' ע"כ לאו קנין גמור קאמר ואע"י עייף אריס
 ומוכר מולקח צמון שהיוצל כוהג, אלא ע"כ טעמי' דרי' דלענין צבכורים צקנין פירות למוד סגי
 (כמ"ש הרצ פני ירושע גיעין מ"ז ד"ה מוספות צד"ה מהה אין) וילקף ל"י מולציתך דלאתרי' מלמד
 שאדם מציא צבכרי אשתו וקורא, אע"ג דלית ל"י לצעל צנכסי' מלוג של אשתו כ"א אכילת פירות,
 ולפ"י אשר נתתי לי מוסב על פירות למוד, וכיון דר' יהודה ימירא הוא צה, לכן דמחו רש"י
 מהלכה, והגר"א כתב, אהם והלוי וגו' מציב מציב קודם, אשר צקצדן, זה גר מושב שאלמר עמך
 ישצ צקצדן, כי הוא אינו גר אצל הוא יושב צקצדן, עכ"ל. דצבריו מוסב מלמר אהם והלוי וגו'
 על הלקטותם לשתות העולים, לא על סיוצם להצאת צבכורים לרש"י, דזה לא שייך צגר מושב,
 אונס גם לשתות אכילת השלמים אין ללקף את הגר מושב, ועיי' מ"ש טסם הר"אם צענין גרן
 צעצריך

בשעריך (כי תלך כ"ד י"ד) והסנה לקמן (כ"ט מ"ג) הגר אשר בקרבך יעלה וגו', ת"ח ויציב
 תוצה ערל דביק, והיינו כדעת הגר"א כאן, ומי"מ הכא לא תרגמו כן, והדבר לריך ציבור):
 ושמחת בכל הטוב. מלת טוב יסומן גם על כל דבר הגורם ערכות ונעימות על הסוף להחשבו
 זו, כמו טובה מראה, ריש טוב, לכן יסומן מלת טוב על הנעימות וההשתעשות (אנגענעסה,
 פֿערניגט) כמו שמחים וטובי לב (מ"א ה') והנה טובים (ירמ' מ"ד) ולב ככל טוב עלי, וטוב
 לב נחמה חמיד, ואין לנו דבר המעורר את הנועם והחשבונו אל החוש כיופי הללול ובקום הקול
 והתגלגלות היצבות ומלקלקותם היואלים ומיני כלי זמר, וכן דבור השי"י, שידבר בהפלה על
 אחיה מעשה נפלא או דבר נסוי מקוים, או בנספור שזמו של דבר וכדומה, והוא מיופה צמיני
 מליטת רמות ומשלים נשגבים, ובמסקי טעמים מאמרות, הם מעוררים את הלב אל הפליאה
 והסתכלות עמוקה בנושא השיר, והוא ענין המשעשע את לב האדם, ונכס"כ כשהדבור השי"י
 מורקף יחד עם קול נעימות כלי זמר, הוא צאמת שלמות שמחה הנעימה, לכן הוא מציג הרבה
 בכל סעודות נרעים, כדי להגדיל השמחה והנעימות, וכן נאמר (ישעי' ה'). כיור ונבל חוף ומליל
 ויין נחמיהם, ונאמר בפיר לא יסחו יין, וכאלה רבות במקראות, הנה על שתי נעימות האלה,
 דבור השי"י מורקף עם מיני כלי זמר, אמר הכתוב. ושמחת בכל הטוב. כלומר, שמחתך לא
 תהי' שמחה לבנית לבד פנימה, כ"א חמנס תרבה השמחה בכל מיני טעם [ריך ערייטן מיט אללען
 אנגעמליכקייטען] והם דבורי שירי ומיני כלי זמר, המוספים שמחה וגיל, וחו שאלעך בסערי
 ושמחת, בכל מיני שמחה, בכל הטוב, זה השיר, ואמרו [ערכין י"א] מנין לנבזים שטעוין שירה
 אחי טוב טוב כתיב בכל הטוב וכתוב צדיקה בשמחה וטוב לב, ושיר הלוים היו זו הרבה
 הסוררים צפה והרבה מנגנים בכלי שיר צבילים ומלילים כנורות מולדות ולללי, כבמשה ס"ב
 לערכין, ואמרו [ע"ג דבורים] החליל הי' מכה לפניהם, וכל זה ככלל בלישאל דקרא, ושמחת בכל
 הסוד, והוא נעימות השיר, [ה"א הטוב הוא במקום מלת אשר כמו ההוסיבו נכריות (עזרא יו"ד)
 שה"א במקום אשר [רש"י ע"ס ורמ"י] וכמוהו רבים במקרא, וטעם בכל הטוב [מיט אללעם
 וואס אנגענעטה אפט], ואמר שדיבר הכתוב מאירות השמחה, יודיע את המכוון בשמחה זו, ואמר.
 אשר נתן לך ה' ולצידך. כלומר שלא תהי' שמחתך צמה שהארץ היא שלך, ובאילו כקך ועוטה
 ידך עשה לך את החיל הזה, או שמנהג הטבעית הושפעו לך כל טוב הארץ, חלילה לך כי צנה
 מפרוק עול מלכות שמים מעליך, אונס עיקר המכוון בשמחתך תהי' צמה שהיא עיקר קבלת
 חלכותו י' והוא יקוד השלמות, שהוא י' הוא לבדו ארון כל הארץ, הוא הנשגית עליך והוא
 השפיע לך טובות אלה [מלת אשר הוא כמו אשר בהשפחה את ריחבו [שמות ה'] שהוא כמלת
 ימן, המקשר שני משפטים יצי"ו צדיקת סביבה ומקובצ, שזה הסבה צמלת ימן, או צמלת אשר
 [ווי"ל]. מלת ולצידך, כלומר לצורך בני ציתך, כמו מתי אעשה גם אכני לצייתי, ולפי שהיא כמלה
 יתרה, כי כל טעמה צעל הצית חנינה לו לבדו כ"א גם לבני ציתו, לכן דרשוהו רבותינו על
 נתינה פרטית שאינה ככללת צמה שיש לנצל הסדה, ופירשוהו כענין ציתו זו אשתו, ולסורות
 שמיצא אדם מנכסיו אשתו וקורא, לפי שצבכל מקום קנין פירות לאו כקנין הרוף, וכאן ריבתה
 הסורה ולצידך [ג'עין מי"ג ז']: (יב) כי תבלה לעשר. הנותעסק בהפרשת העשירית (אשר היא
 מלחכה חרובה) יקרא מעשר צבד, עשר אעשרו לך, והנותן העשירית לפני מצדו ומניח לו
 שיקטנה לו הוא יקרא מעשר בהפעיל, וזה טעם כי תכלה לעשר, לא שישלים ההפרשה אלא
 שישלים הכתיבה והסולאה מצינתו, וכן והיה הכהן צעשר הלוים ענינו כי כשיחנו המעשר של הלוים
 יפי גם הכהן נחשז כלוי ויקבלנו גם הוא (רש"ל): בשנה השלישית. המוזן בלשון זה שהאדם
 עומד צתוך סנהה השלישית ומפריש המעשר של שנה שנית, ובאמת קרא משמעי צעומד צתוך
 סנהה הרביעית ומפריש המעשר של שנה השלישית (ערמ"י), והיה ראו לוותר. כי תכלה לעשר את
 כל מעשר תבואתך צמנה הרביעית. לכן כי ה"א"ס שחקר ש"ן וכאלו אמר שצמנה השלישית,
 ופי תבואתך שצמנה השלישית דהיינו של שנה השלישית, ע"ש. ולא ינחא דעתאי להוסיף אריות
 צמורה, אבל שיימוץ הבי"ת מללטה גם להוראת תכלית הדבר וסופו, כמו ויהי ציינים הרבים הסם
 וינתן מלך מלרים, מיתחו הימה צבלות הימים הרבים, וינא יעקב שלם עיר שכם צבואו מפדן
 ארם, וכן צולט שנים כסני שכיר [ישעיה ס"ז] צקוף שלם שנים, וכן כאן צמנה השלישית אשר
 כלות סנהה השלישית; או יהיה אוח צי"ת כענין יחס הסבה הגורמת כמו צכקף מלל יתנה לי,
 והמחזק המעשר המדויב צבזיל סנהה השלישית, עי"ש וזה צבבר צמה נחכל צמנה השניעית:
 שנת המעשר. שנה שאינו טרג זה אלא מעשר אדם מש' מעשרות שנהגו צמתי שנים שלשנים,
 ותחת מע"ש טרג מ"ע [כשי' מקפרי ובתלמוד ר"ה י"ב], יראה שאמרו כן מדאמר קרא שנת
 מעשר בלשון יסיד ואיני מנין דמי"מ טרגה זה שתי מעשרות, ויהיה נקרא שנת המעשרות בלשון
 רבים

רבים, ולינא דצריסם הייתי מפרג שנת לשון השמנות [פערקלדערן] מן ואני ה' לא שנית [מלאכי ג']. שנות ימין עליון [חסלים ע"ז], ושם שנה עלמו שהוא על המסך שנים עשר מדם [יאסר] הוא ג"כ ע"פ השמנות חרבע עמות השנה לחזור לקדמותו. ונקראה השנה השלישית בשם שנת המעשר, להשמנות המעשרות זו חמת מע"ש כוהב מעשר עני: וחתה לר"ו. כספרי רמי כתיב ונחתם ללוי וכתיב [ראה י"ד כ"ח] והנחתם צעעריך, הא כייל צימות המנה שמונה בגרון קריין צ"ו והנחתם צעעריך ואין זו טובת הגאה, צימות הגשמיים לר"ך להציאו לנית שלא יספד בשדה קריין ציה ונחת יש זו טובת הגאה. [כ"ב הלא"ם והר"ן צנדרים ע"ד צ"ו, ונתוספת חולין קל"א ד"ה יט צו. ולא מלאחיו כספרי שלפניו]: — ואבלו בשעריך ושבעו. מן להם כדי שבעו, מנחן אמרו [מלאה פ"ט] אין פוחתין לעני בגרון מנחן קב מטיס וכו' [קפרי, וכו' הר"ם שם בשם הירוסלמי. וכתב עוד שם הר"ם חגי' בתוספתא אין פוחתין לעניים בשנת מעשר עני מנחן קב מטיס וכו' ד"א של גורן, אבל מחוך צימו נוחן כל ססן ואינו מוסט. וכו"ס הרמב"ם (פ"ו מנחתם עניים) דבשדה נוחן לכל עני מומעשר עני כדי שבעו שאלמר ואכלו צעעריך ושבעו, אבל אם היה המעשר צצית ממלקן לכל העניים אפי' כזית כזית. ותמה הרב מנחה למלך שם, דאי' כתיבא מרישא מפקי לקראי, דרישא דקרא דונחת מייירי צומעשר עני המתחלק צצית, וקפיסא דקרא ואכלו ושבעו מייירי צומע' המתחלק צגורן. ע"ש ורואתי להרב צנחא הסולתן [צסיון י"א סק"ד] שהצית בשם כתב יד רננו הגדול הגר"א, כיון דחזיקן סתמא דלמלואה הצית לימור דאין פוחתין מהאי קרא דואכלו צעעריך ושבעו, וכתמא דצנלי צנדרים וחולין דונחת צומע' המתחלק צצית איירי, וכן כספרי צשני וקיומות צפרשת ראה וצפ' כי תצא דריש מן להם כדי שבעו ובשניהם חגי מנחן אמרו אין פוחתין לעניים וכו' ע"כ דלא ס"ל לצנלי וירוסלמי וספרי להא דתוספתא, וקמי' לה לתוספתא מקמי גמון דירוסלמי וצנלי וספרי, דמדלח הציתו לתוספתא לאו דמנחא היא. ולשון בגרון דמנחיתן לאו דוקא. ע"ש. הנה לדעת הגר"א דגם צומע' המתחלק צצית לר"ך לתת כדי שציעה ליטחא דקרא דילן כפסטיה. ולשון המנחה אין פוחתין לעני צגורן הוא ל"ד, ואפשר דנקטה מחגי' צגורן משום סיסא דקחני אין פוחתין לעני העובר מנקום לנקום מככר צפודיון, דצעני העובר לר"ך לימן פח אפוי, וכאן קחני שנותן לו מטיס כונו שהוא, לכן אמר צגורן, הפך מצעני, ונאמנת גם צצית כשנותן מע' לריכה מטיס כשיעורי' דמנחיתן. (וכל הסך שיעורין דמנחיתן הם מזון שתי סעודות, או כדי לטבל צהן שתי סעודות, או ליקח צהם שתי סעודות (כצעידין שם, ועיין צפי' הגר"א למחגי' דפאה שם). וככר צפודיון הוא ג"כ מזון שתי סעודות (ככרש"י שנת קי"ט א' ד"ה מנכר). ובדברי הגר"א יבואר על נכון דצרי רש"י התמורה, שכתב (עירונין כ"ט) טעמא דאין פוחתין לעני צגורן משיעורי' דמנחגי' הוא משום דכתיב ונחת ללוי לגר ליתום ולאלמנה, שיעור כתיבה צע' ופחות משיעור זה לא מקרי כתיבה (ע"פ רש"י ד"ה רבי שמעון צ"א, וד"ה אין פוחתין) ותמה עליו הרב ח"ל שם, דבלשון כתיבה לר"ך אין לנו לרבות אלא שיעור כזית או שום פרוטה, ועוד דלשון כתיבה יורה על מע' המתחלק צצית שיש זו ט"ה, ושיעורים הללו לא נאמרו רק צומע' המתחלק צגורן וכדחתן צמנחיתן אין פוחתין צגורן, ולא צומע' המתחלק צצית כצבואר בתוספתא. ע"ש. ולדעת הגר"א דגם צומע' שצצית לריכה שיעורה דמנחיתן, ועליל' אמר קרא ונחת, אע"ג דצבולמא אין צלשון כתיבה רק שום פרוטה או כזית, מ"ע הכא דמטיס קרא ואכלו ושבעו, ידענו ששיעור הכתיבה היא צזה צכדי שציעה דוקא, דומיא דראשית הגז שאלמר זו חתן לו, מע' שיעורו ה' סלעים מדמתיך ליה לעמוד לשבת (בבבולין קל"ז א'). ורש"י נקט רישא דקרא ונחת לינף מניה שיעור שציעה דאסיפי' דקרא סניך, והירוסלמי דיליף מפיסיה דקרא ואכלו ושבעו דמחויב ג"כ לרישיה דונחת. אמנם ליישב דעת התוספתא והר"ם והרמב"ם שמתלקים צין מע' שצצית למע' שצגורן, מקוסי' המ"ל שגדולה היא, דאי' כתיבא מרישא מפקי' לקרא, כ"ל לדעתם שאין ואכלו ושבעו מחובר עם ונחת וגו' ליתום מאמר אפר, דאי' מאמר ואכלו ושבעו מיוחד לגמרי, כיון דעיקר המכוון צפרשת זו ללמד מלות ודווי ומעשר אמרי אשר גמר להפריש כל מעשרותיו צשנת מעשר עני, היא די צמה שאמר ונחת ללוי לגר ליתום ולאלמנה, דכיון שקיים מלות כתיבה לרשאים אלו חייב להחזרות, ומה לו צמה שעשה המקבל צמנחת אלו, דצין שאכלוהו צין לא אכלוהו, הוא עשה את המלוה לתת להם כדיים ומלוה להחזרות, ולמה לן קרא ואכלו צעעריך ושבעו, ואי למילף שיעור כתיבה כדי שציעה ככר ידענוהו מואכלו ושבעו צפרשת ראה. אלא ודאי דמאמר, ואכלו צעעריך ושבעו הוא מאמר צפני עלמו, ואין עיקר המכוון צו מלד המקבל שאכל, כ"א עיקר המכוון צזה מלד הנותן שעליו החיוב לקצב ולגרס שיאכלו וישבעו המקבלים מנה שהינם לפנייהם, לפי' שני מאמרים אלו, ונחת וגו' ואכלו וגו' הם חלקי התאחי שהתחיל צו הכתוב, וטעם כי תכלה לעשר וגו' ונחת וגו' ואכלו וגו' הם כלי' לעשר שציעה שלישיית

דסייעו שנתח המעשרות למי שהסיוע עליך לחם להם (והוא מ"ע המחמלק בחוך סבית, מ"ט טז
 שזנה הלאה) גם חבלו בשעריך ושצעו (הוא מ"ע המחמלק בחוך הגורן שאין לך בו ט"ס"ג) אז
 ואמרת לפני ה' צעתי וגו', כלומר אם קיימת שתי תנאים אלו בין צמטת נתינה סבנית, בין
 צמטת הכסף לחיבת שביעה שגורן, אז הסיוע עליך להחזרות, ודומה מקרא זה למקרא שנתחלתם
 שרפת זכורים שאמר עם כי תצא אל הארץ וגו' וירשתה וישבת בה ולקחת מלאשים פרי האדמה,
 שהמקרא האשון הוא כלו תנאי, והמקרא שאחריו הוא תשובת התנאי, אם בלח וירשתה וישבת
 אז ולקחת, כן מקרא שלפנינו הוא כלו מאמר תנאי אם כלים ונתח וחבלו אז ואמרת, מקרא
 ראשון יזכר מנחת זיעור שזמנו מיוחד מעי"ט, ואחריו מתחיל ואמרת מנחת ודו"י מעשר שזמנו
 מיוחד צ"ט. וזוה לטון המקרא מיוצג היטב גם לדעת החוקרים. ויש לפרש המקרא בדרך
 אחרת לדעת החוקרים, והוא דלמדת לטון ונתח ים לו צ' פנים, ה' מתנה מנשים (איבערנעבען)
 שכל דבר מיד מזה ליד זוכה, ששבעת נתינה הוי הנותן בעליו של אותו דבר והוא מוילאו מרשמו
 ומקרו לו ליד המקבל, כענין ויתן להם מתנות. ה' נתינת רשות (איבערלאססען) כענין וכל ים
 לו נתן זידו שאינה אלא נתינת רשות, והיינו שלא יצא הדבר מיד מזה ליד זוכה, ששבעת הנתינה
 אין הנותן יתשזז א"ע לבעלי" של אותו דבר רק כמחמלק עלמנו וממנו וכו"ל זה ליד המקבל מן
 הספקר, דמיון לזה (דברים מ"ז א') מי שנספיו אסורים עליו צהגלה נותן לבניו ולאסיו, שאין
 נתינה זו נתינה מנשים דאי"ת מתהיגי מאסורי הנאה, אלא שמראה להם מקום ואומר נכסים אלו
 אסורי" עלי טלו לבעלמיכם, דכ"ג לוח מתנה היא אלא בוונח להפקר (כמ"ט הר"ן טס). וכן לטון
 ושצעו ים לו שני פנים, ה' שביעה טבעית שממלא כריסו ומאכל (אשטט). וה' שביעה לרמיית
 (בעניגענד) שאינו אוכל רק לקיום גופו ומתראה להיות שבע גם צמטע מן המאכל, כענין וכלת
 ושבעת וזכרת (עקב ס' י"ד) דל"ת ור"י (זכרות מ"ט) גם זכית או זכניתה הוי חיבת שביעה
 שמטוייז עליו צהמ"ו מן המורה (לדעת רש"א צחידושו טס, וכמ"ט הר"ן פ"י טס-דסונו'
 מרעפת כשיטת הפוסקים זכית או כנילה הוי שיעור' לאורייתא לחייב צהמ"ז. ועמ"ש צ' עקב).
 ונתנה למיטת החוקרים יתפרש המקרא צבתי פנים אלו, ונתת, מתנה מנשים, והוא צמ"ע המחמלק
 צבית שים לבעלים ט"ס"ג וקרא נותן ממש. ושצעו, שביעה לרמיית, שאינן לר"ך ליתן כדי שביעה
 גמורה רק לרמיית דייטו כזית, כלטון הרעבים, ואכילה כזית קראו החוקרים כל סטו עד שביעה
 גמורה שגורן. והפנים ה' ונתת על נתינת רשות, והוא צמ"ע המחמלק בחוך הגורן, דלמדת
 גם צמ"ע שגורן לריבין נתינה דבעלים למקבלים, כי רק צלקט שכחה ופאה יצחו לא צמ"ע,
 וכדדייק לטון הר"ם כמחמלקין מ"ע, ואפי' צב"י לו דבר מועט אמרה מתני' נותן לפנייה וחס
 מחלקין. ואין בין מ"ע שצבית למ"ע שגורן אלא צלקטו העני שלא מדעת בעלים, דצמ"ע שצבית
 שים לו בו ט"ס"ג מויליחין אותו מידו, וצמ"ע שגורן שאין לו בו ט"ס"ג אין מויליחין אותו מידו,
 וגם אם צה עני והואל מונט שגורן אם ירלה לא יתן לו (כמ"ט חו"ט פולין קל"א ד"ה ים, וכ"כ
 הר"ן טס) אי"ת צמ"ע שגורן לריבין עב"ס נתינת רשות ליטול, ע"ז נאמר ונתת וגו', ולטון וחבלו
 ושצעו היא שביעה טבעית, והוא לרבותינו מוזן שתי סעודות. לט"ז אי ילמי רבותינו מן ונתת
 דצמ"ע שצבית ים לו בו ט"ס"ג, ומן ושצעו דצמ"ע שגורן לר"ך שיעור שביעה, לא דאספקו ליה
 לקרא, כמו שעלה ע"ד הר"ן מ"ל, אבל כולי קרא מחמלק ע"ד אחד, בין צמ"ע שצבית בין צמ"ע
 שגורן, וכל סד לפי ענינו. והפ"ד פסקו הפוסקים כהך דחוקרים, ואין טענה מנה שלא הוצאו
 דצ"י החוקרים צחרי תלמודן ופסרי, דנכל המקצועות אמרו לטון אין פוסחין לפני צגורן, דמחילא
 משמע דדוקא צגורן הלכיו שיעורים אלו לא צבית ולא ניחא להו להספוקים לאפופי מלהתח
 בין החוקרים והתלמוד, ובדרך זה גם דצ"י צמ"ע שגורן כדכ"ט. ועמ"ש צמ"ע רחם על לטון
 בשעריך דקרא שהוא לרבותינו צגורן: (יג) נתתו ללוי לגר וגו'. זה מעשר עני ולקט שכחה ופאה
 (ספרי ומשנה דע"ג פ"ה) אע"ג דצלקט שכחה ופאה אין צהם נתינה שהמטרה להניח אותם לפנייה וחס
 יקחום, ואם הצב"ע"צ מחלק להם אית צ"י משום גול, מ"מ כיון דאסור לפני לייגע כשרואה פאה צקוף הסדה
 צלא דעת בעליו, ואית צ"י משום גול, כצב"ע"צ (פ"ג מנ"ע ס"ז) שפיר טייך צ"י לטון נתינה, והוא נתינת
 רשות, ומלת נתתו צחרי משמע, לענין מעשר עני דאית לבעלים ט"ס"ג ליחנה לפני שירלה, ים בו נתינה
 מנשים (איבערנעבען) ולענין לקט שכחה ופאה נתינת הרשות (איבערלאססען) כמבואר צהם עקדים:
 וגם נתתו. זה תרומה ומתנת מעשר (ספרי וצמ"ט דע"ג) מפני שים לומר שקאי על מעשר
 שני דמתנו עשועי קרא, שפ"ד צמ"ע"ס בני כח"צ ומתנת אהה וציתך והלוי וגו', אמנם מלאמר
 וגם נתתו ללוי יורה על מעלה שני שקדמה לה כי מלת גם חופשת הוא, מכלל שקדמתו מתנה
 אחרת והיא תרומה גדולה ותרומת מעשר (בא"ט), ואי"ת צמ"ע"ס מצי"ט ומ"ע המופלים עליו
 לחתם לר"ך להחזרות עליהם שקיים מה שמוטל עליו לעשות, אבל תרומת מעשר מה ודו"י טייך

ז"י, מי חייבו להפריש אחת לתתם לכהן עד שיחודה עליו, שהרי ח"ת הלוי הוא הנותן אחת לכהן מן מעשר ראשון שנתן לו הישראלי, וי"ל דמ"מ יש לישראל להפריש וליחנה לכהן, ויתן המעשר ללוי אחד שיפריש ממונו תרומות שהוא מעשר מן המעשר כמ"ש הרמ"ם, ע"ש (זרע חזרה) ודומק גדול לומר דאחי קרא לרצוי ודודי על מה שאין צו מלוה, וכיון שאין מזה לישראל צהפשת מעשר מן המעשר רק סילוק חסור טבל, איך יחייבנו קרא להחודות עליו, לכן י"ל דרצוי זו תרומות מעשר לא אחי רק לכהנים ולויים, כי גם הם חייבים צודי מעשר, כצמתינו דמע"ש וכ"ס הרמז"ם, דמע"ש שלא נטלו חלק בארץ יש להם ערי וגרם, וחייבים להפריש תרומות ומעשרות ומקרא כן תרמונו גם אחת לרצות כהנים ולויים, ואסורים לאכול פירותיהן צטבלן, ומחוייבים להפריש מע"ש כדי להפריש ממונו תרומות מעשר, והוא לעגמם, ועל הכהן והלוי המתודה הוא שכלל צלשון וגם נחמיו, גם תרומות מעשר שמו"ה צו, כי כל דרשות אלו אינם רק פירות אלא המתודה חינו קורא רק הפרשה כלשו"ה צמורה ולא יזכיר כלל דרשות אלו (עמ"ש פ"ה ממע"ש מייג): ולא שבחתי, מלצרכך ומלהזכיר שמך עליו (מחני" פ"ה דמע"ש) פי' מלצבךך ומלצרכך צעת הפרשת המעשרות, לא מלצרכך נוסח הצרכה שתקנו אנשי כנה"ג, שזה אינו אלא מדצריהם (רא"ם) וענתה רצו צחופ' י"ט ס"ס ע"ז צבר דחאה הרמז"ם ס"ס: (יד) ולא בערתי, צעתי מן הסנה צוער צאש, וצער עלי' הכהן עלי'ם, והטעם לא צעתי ממונו צאש, לא הדלקתי ממונו את הכר צטמא, אפי' צצעת הטומאה שלא יכולתי לאוכלו לא נחתי להדלקה, דמע"ש לא ניתן אלא לאכילה שחיה וסיכה, הכי מתצחר קרא צבוגיא דיצמות ע"ד (ע"ש רש"י ד"ה והיכן מחסר), ואמרי' ס"ס ממונו אי אחת מצעיר, אצל אחת מצעיר שמון של תרומה שנטמא; והרמז"ם (פ"ב ממע"ש) הביא מקרא זה לחזרה' על אכילת מע"ש צטומאה (ע"ש וצחופ' יצמות ד"ה והיכן), והוא מן וצער צעה אחר על אכילת עשב הסדה; ולא נתתי טמנו למת, פי' לקוד צו את המת, דלמי מותר מעשר שני צסיכה, הכי אמרו צירושלמי מנין למע"ש דמותר צסיכה, מדכתיב לא נחתי ממונו למת, מה אכן קיימין אם להציא לו ארון ותכריכין, דבר שהוא חסור לפי כש"כ למת, ואיזו דבר שהוא מותר לפי ואסור למת, הוי אומר זו סיכה, ומחני' דלחנה (פ"ה דמע"ש) לא נחתי ממונו למת, ליקח לו ארון ותכריכין, עמו"ס יצמות ע"ד א' ד"ה ליקח) ואמר הגר"א פ"ב דמע"ש דודאי קרא לא אחי' לזה כלל דצמאת כש"כ הוא ממי, והרמז"ם (פ"ג ממע"ש ה"י) כתב מעשר שני ניתן לאכילה וסתי' שחומר ואכלת לפני ה"א, וסיכה כסתי' ואסור להולילו צשאר נרכי כוון ליקח צו כלים צגדים ועצדים שחומר לא נחתי ממונו למת, כלומר לא הולאתי אותו צצבר שאינו מקיים את הגוף, ואף שהרמז"ן גמגם צפירושו, שפיר הל"ץ סב צצ"מ והקרא אמר צצרך כלל ואכילה וסתי' מור להיות חלק אצד להסיותו, וכל מה שאינו לנודך הגוף הוי נתינה למת קרינן ציה: (שו) השקיפה, הראיה תאמר צפנים צוניה, ראיה הצטה והשקפה, וכל אחד תורה על אופן ראיה צפני עגמה ונה שלא תורה הצרתה כמ"ש הר"מ קאלוי, מלת ראה תאמר על ראיית העין ע"ס הגראה על אמתתו מצלי שידקק על פרטי איכותיהם ומקריו, כמו וירא והנה צצר צעה (צראצית כ"ט), ר"ל שמתחלה ראה עדת אנשים ועדרי א"ן ומקוצנים אצל לא דקק צמניהם ולאיה צמניהם הם ומקוצנים, וכאשר קרב אליהם מועט נצצבר לו סה"ג עדרי א"ן רוצים על הצאר, שאל"כ לא היה לריך לומר כ"א וירא צצר צעה ולא יאמר והנה, ומנה שחומר וירא והנה טרע כי מתחלה לא ידע אמתת מה שראה וכסנקרב יותר הנה מה שראה קודם נצצבר שהוא צצר והנה ע"ס שלשת עדרי א"ן וגו', ועד"ז וירא והנה איל (ע"ש רצ"ג); ומלת הצט תאמר על הראיה אשר לא מדקק לראות עממי הדברים, אצל הכוונה צו שהמזיר פניו לאחור לז שהצט, כמו ותצט אשמו מאחוריו, שהפכה עיניו ללד קודם מצלי שדקקה לראות צשום פרע כ"א צצרך כללות, וכן והצטו אחרי משה, אל תצט אחריך, מהצט אל האלהים, והעד הגאון הצט ימין ושחאל וראה, שהרי אמר הראיה אחרי ההצטה; אצל מלת השקפה תאמר על ראיית ע"ס הדבר ודקדוקו כל פרטי איכותיו ומקריו, כמו וישקף אצמולך צעד החלון, שדקק צפרטי ענייניהם עד שראה מלחק, צעד החלון נשקפה אם סיסרס שהכוונה היא שהיתה רח"ה להשקיף על כל פרטי איכותיו של סיסרס צצרך כמ"ש רז"ל כי תוכל לראותו צעד החלון ותשמע לקראתו, ולכן לא חללה השקפה כ"א ומקור גבורה לנשקף שרואה זה את חברו וא"ן מצרו רואהו, ולכן אד"ל אין השקפה אלא לרעה מוץ מן השקפה ומעון קדשך, לפי שאין לך דבר צעולם שחמד לדקק כל פרטי עניניו שלא חולל צו שום דופי, אצל השקפה ומעון קדשך היא לעונה, לפי שכל מה שחמד לדקק צה וצכל פרייה מיצט צעיניך; ארץ זבת חלב, רש"י וראצ"ע יוקיעו מלות, והרמז"ן אמר לא יקשה צעיניך צכאן כי לא חזר צצבועת האצות ארץ זבת חלב ודבש, כי מאמר שהארץ יתה צעת ה"ה ארץ זבת חלב ודבש הנה נצצע להם צארץ זבת חלב ודבש.

או לאבותינו יולאי ונלרים שנלמר להם אל חרץ זנת חלב ודבש, כענין וירעו לנו מלרים ולאבותינו: (ז) האמרת. לשון הבלה והפרכה (כ"ט), ובפירושו זה יתבאר היטב מאתרוס (סנהדרין כ"ז) דילפי מולת לאמר ענין גלוי עריות שנלשו עליה ז"ל, שהיא לכאורה רחוק מאלד ממשמעות המלה (ע"ש בחו"ט), אוננס כיון שנלשו אמירה המכוון ענין הבלה והפרכה דלריהם פשוטים, כי זכרית שיש גדר ערוה כתיב זו לשון קדושה שפי' פרושים מן הערוה, וכמ"ס רש"י ר"ס קדושים. וענינם ר"ס ויקרא זמלת לאמר: (ח) ולשמור כל מצותיו. נתן לך ג"כ מעלה זמה שזכר נדך לשמור כל מצותיו אשר גם תמלא מן זעיתיו, ושאר ארטיע בלתי מוכנים ורחיים לזה, כאתרוס אמר שזכת חייב מיתה, כי אינם רחיים לשמור כל מצותיו אלא קתום בלבד מהם מולת בני נח (רע"ט): כז (ב) והקמות לך אבנים גדולות. הם י"ג שהוליו מחוץ היקדן, והנה זה כלל ואס"כ פרע לאמר והיה צעברכס את היקדן תקימו את האבנים האלה, הי"ג שהזכרתי, תקימו אותם צבר עינל. ושדת אותם. אשר שזכנה הם מוצת ואו וכזכת על האבנים הזכרתי את כל דברי התורה הזאת צבר היטב, שאם לא נפרש כן שתייה הפרשה כלל ופרטי, ערצוב פרכיות אני רואה כאן, כי מה יאמר וכזכת על האבנים את כל דברי התורה הזאת צבר היטב והלא כזכר אמר תמלה וכזכת עליהן את כל דברי התורה הזאת צעברך, ועוד ח"ך יאמר תמלה וכזכת עליהן את כל דברי התורה ואס"כ זכרית שם מוצת, והלא המוצת זנה תמלה ואס"כ כזכו התורה כולה וע"כ לומר כי הפרשה כלל ופרטי, וכן מפורש שם צמכת קוטה, שאמר שזכו קמלו את המוצת ונטלו את האבנים וצאו ולטו צמקומן בגלגל (רצ"ט), ורש"י שזכר והקיותו לך אבנים צירדן, הוא תמלה, כי על אלה האבנים שזקומן בחוץ היקדן תחת מוצת רגלי הכהנים לא נכתבו דברי התורה, גם מ"ס רש"י ג' מיני אבנים היו צירדן בגלגל וזכר עינל אינו לפי סוגית הגמרא (דקוטה ל"ה), וכזכר עמד עליו הראים זה. (ח) וכזכת את כל, להרמז"ן היו האבנים גדולות מאלד, אם שהיו ממשעה נסים לכחוד עליהן מנראשית עד לעיני כל ישראל, ולראצ"ע ששם הגאון כזכו עליהן ענין כל המלות והאזכרות כעין שזכתן בהלכות גדולות, ואחרים אמרו שהיא מוכזז אחרת היום הזה (ע"ל ט"ז); וזני המשכיל מ"ה שמואל כ"י אשר מלת כל מה ענינו כמו כלל, הכולל פרטים דברים כמו הרחבת את כל מלות ה', שהוא לרז"ל פ' שמוע לפי שיש זה קבלת מלכות שמים והרמקת ע"א, וכן שתי דברות הראשונות אנכי ולא יהיה נקראים כל הדברים (כמ"ס צשלח לך ט"ו כ"צ זכרי משגו, ע"ש), וכזכר למדונו מדברי רד"ק כי ח"ן תיבת כל מלה, אבל הוא שם על הכלל כולו, לכן יתכן לומר הכל צה"א, כי אם הוא מלת הענין לא יבא צה"א, ושפיר אמר הרז"ה עני"ש (יהושע א' ז) לעשות ככל התורה אל תסור ממנו, שהיה ראוי מוננה צה"א, ואמרו מוננו שהכנוי שז על מלת ככל שטעמו כלל התורה, כי מלת כל שם דבר הוא. וכן כאן, את כל דברי התורה הזאת פי' כלל דברי התורה (איצבעגריף דיעזער גאלנען לעהרע), וכזכו עליהן אם פרשת שמוע או שתי הדברות, וקלת סמוכים לזה ממה דכתיב צפי' הקבל (וינך ל"א י"א) תקרא את התורה הזאת ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת, וזמנת לא היה נקרא כל התורה כולה רק מאלה הדברים עד פי' שמוע שזוחחקן, והיה אם שמוע שזפי' עקב, וזכרות וקבלות (כזמנתי דקוטה ספ"ז). הנה גם על פי' קבלת מלכות שמים וקבלת עול מלות וכדומה ממונת הכלליות אס"כ תקרא את התורה הזאת וגו', הי"ג כאן ח"ן עין ההכרח לפרש את כל דברי התורה הזאת, ומנראשית עד לעיני כ"י, כ"א מלות כלליות כפרשת שמוע והיה אם שמוע וכדומה להן. ולכן אמרו (בסוטה) שזכתו עליהם את התורה ששזעים לשון לחועלות האומות שילמדו (ע"ש צרש"י), ואין האומות מלוים על שזמית כל מלות התורה כדלמתיקן תורה ליה לטו, לטו ולא לאר"ס, אלא על כללת התורה מדבר והוא אחרות הצורא וכאמור, והנה ע"ד הפשט היינו יכולים לפרש לשון כל דברי התורה הזאת, כפי' המפרשים, ומנראשית עד לעיני כ"י, ולשון וכזכת על האבנים דומה ללשון וכזכתם על מזוחות, דכתיבה דהתם איננה על המחזה עלמה כ"א על קלף הנקבע אס"כ על מזוחות הנית, הי"ג שזכתו כל התורה ומנראשית עד לעיני כ"י על קלף כס"ת, ויקצענה אס"כ על האבנים. אוננס קבלת רבותינו תכרע: (ט) וידבר משה. כאן הוא סיוס חלק שני מפרש דברים, המתחיל מאלה העדות שזוחחקן (ד' מ"ה) המדבר זעניני המלות, ומכאן עד סוף התורה הוא חלק שלישי, עני"ש ר"ס דברים: הסכת. תרגום הסכת אליה לשון האזנה וסמייעה, ואין לו ריע צמקרא, וי"א שעינו הקשנה צהנת הלכ והסתכלות הממשכה, ושזכו סכה צה"א והתי"ו תמורת ה"א שעינו צארמי השקפה והבטה, ותזכו אשמו תרגומו ואסתני, וישקף אצימלך ואסתני, וצתלמוד סכה צרו"ס (ע' זכר תשא צווכתי כפי'), ורבותינו הביטוהו ג"כ נדך זה כי אמרו (צרכות ט"ז) הקורא את שמוע לר"ך שיכוין לצו נאמר כאן שמוע ונאמר להלן הסכת ושמוע מה להלן צהסכת וכו', והיינו השתכלות הממשכה, וצומדרש"י (נח ע"ג) הכול לקראת אלהיך